

УДК 342.5, 342.5
УКПП
№ державної реєстрації 0120U100474
Інв. №

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет (СумДУ)
40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2
тел. (0542) 334108, факс (0542) 334049

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з наукової роботи
д-р фіз.-мат. наук, професор

_____ А.М. Черноус

ЗВІТ
ПРО НАУКОВО-ДОСЛІДНУ РОБОТУ
Розробка методики взаємодії правоохоронних органів України щодо протидії
легалізації злочинних доходів

РОЗРОБКА НОВИХ СПОСОБІВ ТА МАТОДІВ ВЗАЄМОДІЇ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ МІЖ СОБОЮ, З ФІНАНСОВИМИ
УСТАНОВАМИ, ІНШИМИ ЮРИДИЧНИМИ ОСОБАМИ У СФЕРІ
ПРОТИДІЇ ТА БОРОТЬБИ ІЗЛЕГАЛІЗАЦІЄЮ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ
(остаточний)

Керівник НДР

д-р юрид. наук, доцент

О.М. Резнік

2022

Рукопис закінчено 21 грудня 2022 р.

Результати роботи розглянуті науковою радою СумДУ протокол від 24.11.2022 року № 4

СПИСОК АВТОРІВ

Керівник НДР – Доцент кафедри КПДС ННІ права, д-р. юрид. наук	<hr/> 21.12.2022	О.М. Рєзнік (розділ 1, висновки)
Відповідальний виконавець Завідувач кафедри КПДС ННІ права д-р. юрид. наук, доц.	<hr/> 21.12.2022	О.С. Бондаренко (розділ 5, вступ)
Виконавці: Доцент кафедри АГПФЕБ ННІ права, д-р. юрид. наук, професор	<hr/> 21.12.2022	Т.М. Кобзева (розділ 3)
Старший викладач кафедри ППСТ ІФСК, канд. політ. наук	<hr/> 21.12.2022	М.С. Назаров (розділ 2)
Викладач кафедри АГПФЕБ ННІ права, доктор філософії	<hr/> 21.12.2022	Н.С. Горобець (розділ 4)
Викладач-стажист кафедри КПДС ННІ права, доктор філософії	<hr/> 21.12.2022	Д.В. Малетов (розділ 6)
Старший викладач кафедри КПДС ННІ права, виконавець за цив.- правовим договором	<hr/> 21.12.2022	М.О. Думчиков (розділ 4)
Студент ННІ права, виконавець за цив.-правовим договором	<hr/> 21.12.2022	А.В. Мотузна (розділ 1)
Студент ННІ права, виконавець за цив.-правовим договором	<hr/> 21.12.2022	М.О. Малєєв (розділ 2)
Студент ННІ права, виконавець за цив.-правовим договором	<hr/> 21.12.2022	В.В. Смаль (розділ 6)

РЕФЕРАТ

Звіт про НДР: 94 с., 1 табл., 12 рис., 1 дод., 86 джерел.

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАННИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА, СПОСОБИ ВЗАЄМОДІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ, СУБ'ЄКТИ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ, ФІНАНСОВА СИСТЕМА, ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у сфері взаємодії правоохоронних органів України щодо протидії легалізації злочинних доходів.

Мета роботи полягає в розробці методики взаємодії правоохоронних органів України щодо протидії легалізації злочинних доходів, яка забезпечуватиме, фінансову та економічну безпеку держави.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання: логіко-семантичний метод дозволив з'ясувати зміст загальнотеоретичної сутності взаємодії правоохоронних органів з метою протидії легалізації злочинних доходів; порівняльно-правовий метод забезпечив узагальнення практики зарубіжних держав у сфері організації взаємодії правоохоронних органів у сфері протидії та протидії легалізації злочинних доходів; формально-догматичний метод дозволив окреслити основні недоліки в системі взаємодії уповноважених суб'єктів у сфері протидії легалізації злочинних доходів; за допомогою формально-логічного методу стало можливим сформулювати об'єктивні висновки щодо можливості розробки ефективного методу взаємодії правоохоронних органів між собою, з фінансовими установами та іншими юридичними особами у сфері протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. За допомогою соціологічного методу та методу анкетування Центр соціальних досліджень Сумського державного університету також провів соціологічні опитування серед експертів.

Практичне значення: 1) було подано міжнародний проєкт «Розробка науково-методичних рекомендацій щодо криміналізації контрабанди товарів комерційного призначення як передумови економічної безпеки України» (Громадської ініціативи «За прозору та чесну митницю»). Одержанні в роботі результати можуть бути впроваджені в подальших прикладних розробках, а саме в якості пропозицій до змін в нормативно-правові акти, які регулюють питання стосовно протидії контрабанді валютних цінностей як різновиду легалізації злочинних доходів; 2) було подано проєкт на конкурс НФД присвячений розробці методики взаємодії суб'єктів фінансового моніторингу щодо протидії легалізації злочинних доходів. Одержанні в роботі результати можуть бути впроваджені в подальших прикладних розробках, а саме в якості пропозицій до змін в нормативно-правові акти, які регулюють питання взаємодії правоохоронних органів між собою у сфері протидії легалізації злочинних доходів (Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» та меморандумів про співпрацю); 3) було подано проєкт на конкурс Erasmus+ JMO-2022-MODULE на тему «Протидія корупції в Україні в умовах євроінтеграції». Одержанні у роботі результати можуть бути використанні в подальших прикладних розробках, а саме в якості пропозицій до змін в нормативно-правові акти, які регулюють питання протидії легалізації злочинних доходів як різновиду міжнародних корупційних кримінальних правопорушень.

Одержані результати частково впроваджені у навчальний процес підготовки здобувачів ОС «Бакалавр», зокрема під час викладання дисциплін «Фінансове право», «Адміністративне право», «Кримінальне право» та «Основи оперативно-розшукової діяльності».

ЗМІСТ

Вступ.....	6
1. Вплив легалізації злочинних доходів на фінансово-економічну стабільність та національну безпеку України	9
2. Способи вчинення легалізації доходів, отриманих злочинних шляхом ...	17
3. Методи та способи взаємодії взаємодії правоохоронних органів у сфері протидії та боротьби із легалізацією злочинних доходів	28
4. Методи та способи взаємодії взаємодії правоохоронних органів з фінансовими установами та іншими юридичними особами у сфері протидії та боротьби із легалізацією злочинних доходів	37
5. Науково та практико орієнтована ефективність способів взаємодії правоохоронних органів між собою, з фінансовими установами, іншими юридичними особами у сфері протидії та боротьби із легалізацією злочинних доходів	48
6. Зарубіжний досвід протидії легалізації злочинних доходів	63
Висновки	77
Перелік джерел посилання	81
Додаток А	92

ВСТУП

Відмивання грошей завдає значних збитків економіці держави та суспільним інтересам у сфері економічної безпеки. Легалізовані (відмиті) гроші запускаються у подальший злочинний обіг шляхом фінансування тероризму, наркодилерства та іншої кримінальної протиправної діяльності, є базисом для створення та зміцнення матеріальної складової злочинних угруповань.

Боротьба із незаконною легалізацією є пріоритетним напрямком державної політики, адже відмивання коштів негативно впливає на економіку країни та її фінансову стабільність. Лише за даними Міністерства економіки України у січні-вересні 2022 року рівень тіньової економіки у нашій державі склав 31% від обсягу офіційного ВВП, що становлять мільйони відмитих коштів, більшість з яких так і не повернуться в економіку країни, зокрема і тому, що нині існують деякі недоліки в системі розслідування таких кримінально-протиправних діянь, а кількість винесених обвинувальних вироків досить невелика.

Відмивання злочинних доходів – це правопорушення, що проникає у багато суспільних сфер. Для протидії йому необхідна комплексна робота правоохоронних органів, діяльність яких пронизує майже всі суспільні сфери. Один орган не в змозі впоратися із цим складним та багатоступеневим заданням. Щоб вчасно виявляти і протидіяти легалізації злочинних доходів необхідна якісна та комплексна взаємодія правоохоронних органів на всіх рівнях, як в середині країни, так і за її межами, адже досить часто вчинення цього правопорушення має транскордонний характер

Актуалізація питання взаємодії правоохоронних органів з фінансовими установами з метою протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, в першу чергу, обумовлюється потребою ефективного забезпечення фінансово-економічної безпеки, яка, в свою чергу, є своєрідним базисом для національної безпеки будь-якої держави. Адже, саме стан захищеності

економіки від будь-яких внутрішніх та зовнішніх загроз може характеризувати національну безпеку держави як запоруку стабільності, незалежності та ефективності умов життєдіяльності розвиненого суспільства.

Таким чином правоохоронні органи в Україні ведуть активну діяльність з протидії відмиванню доходів, отриманих злочинним шляхом, але на превеликий жаль у більшості випадків свою боротьбу вони ведуть самотійно та відособлено. Головним центром протидії легалізації злочинного капіталу є саме Держфінмоніторинг. В останні роки наша країна досягла прогресу у сфері протидії відмиванню доходів, але зупинитися на досягнутому не можна. Сучасне суспільство диктує необхідність розробки інноваційних підходів до формування інструментарію процесу протидії тіньовому сегменту національної економіки країни та механізмів протидії легалізації доходів. Ефективна організація та поетапне продумане впровадження механізмів протидії дасть можливість сформувати досить плідний та високоефективний держконтроль та моніторинг над обігом фінансових коштів у довгостроковій перспективі.

Мета роботи полягає в розробці методики взаємодії правоохоронних органів України щодо протидії легалізації злочинних доходів, яка забезпечуватиме, фінансову та економічну безпеку держави на основі аналізу теоретико-методологічних підходів, нормативних актів та результатів соціологічних досліджень.

Практичне значення: 1) було подано міжнародний проєкт «Розробка науково-методичних рекомендацій щодо криміналізації контрабанди товарів комерційного призначення як передумови економічної безпеки України» (Громадської ініціативи «За прозору та чесну митницю»). Одержанні в роботі результати можуть бути впроваджені в подальших прикладних розробках, а саме в якості пропозицій до змін в нормативно-правові акти, які регулюють питання стосовно протидії контрабанді валютних цінностей як різновиду легалізації злочинних доходів; 2) було подано проєкт на конкурс НФД присвячений розробці методики взаємодії суб'єктів фінансового моніторингу

щодо протидії легалізації злочинних доходів. Одержанні в роботі результати можуть бути впроваджені в подальших прикладних розробках, а саме в якості пропозицій до змін в нормативно-правові акти, які регулюють питання взаємодії правоохоронних органів між собою у сфері протидії легалізації злочинних доходів (Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» та меморандумів про співпрацю); 3) було подано проєкт на конкурс Erasmus+ JMO-2022-MODULE на тему «Протидія корупції в Україні в умовах євроінтеграції». Одержанні у роботі результати можуть бути використанні в подальших прикладних розробках, а саме в якості пропозицій до змін в нормативно-правові акти, які регулюють питання протидії легалізації злочинних доходів як різновиду міжнародних корупційних кримінальних правопорушень.

1 ВПЛИВ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ НА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНУ СТАБІЛЬНІСТЬ ТА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

Транснаціоналізація світових економічних процесів, поява та стімкий розвиток новітніх технологій у сфері фінансів, неминучі процеси економічного занепаду в умовах пандемії COVID-19, воєнний стан – все це вимагає злагоджених заходів організації діяльності від всіх органів державного управління, які наділенні повноваженнями у сфері нацбезпеки за цих обставин, безсумнівно, повинні стати вичерпними і недвозначними. Складовою частиною національної безпеки держави є економічна безпека, яка є фундаментальною основою загальної економічно ефективної державної політики. Методологічно та історично вже склалося, що рівень економічної безпеки держави оцінюється насамперед через призму такого показника, як фінансова безпека, а ступінь реалізації основних національних інтересів порівнюється з реальними загрозами, зокрема – з процесами економічної тінізації, фінансовий аспект якої реалізується під час легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Фінансова безпека держави дозволяє суб'єктам національної економіки почуватися захищеними від будь-якого незаконного втручання у фінансову сферу. Більше того, держава зобов'язана докладати всіх необхідних зусиль для забезпечення її соціально-економічного розвитку, спроможності держави чітко розпоряджатися фінансовими ресурсами країни та ефективно захищати їх від їх надмірного та невиправданого знецінення.

Сьогодні неможливо досягти стану ефективної національної та фінансової безпеки через відсутність адекватної та раціональної державної політики. Відсутність чітких державних заходів щодо подолання проблеми відмивання коштів незаконного походження призводить до багатьох прямих загроз національній безпеці та стабільності фінансової системи України. Крім того, відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, з кожним

роком набуває ознак глобальної проблеми, оскільки все більше так званих схем відмивання грошей набувають транскордонного характеру та пов'язані з організованою злочинністю.

Зараз для України фінансова безпека є однією з найважливіших складових економічної безпеки, яка, в свою чергу, є своєрідним базисом для національної безпеки будь-якої держави. Оскільки, саме стан захищеності економіки від фінансових загроз характеризує національну безпеку держави, перш за все, як запоруку незалежності, стабільності та ефективності умов життєдіяльності розвиненого суспільства.

Убезпечення фінансової системи на всіх рівнях управління – це важливе завдання для переважної більшості країн світу, не виключенням є і Україна. Адже, вирішити економічні проблеми цілої держави, регіону чи то середньостатистичного підприємства просто не можливо без забезпечення їм фінансової безпеки та стабільності. Таким чином, фінансова безпека держави є головним критерієм, який визначає здатність окремої країни самостійно реалізовувати економічно-фінансову політику, що відповідає її національним інтересам. У процесі здійснення даної діяльності держава, в особі уповноважених органів, здійснює відповідні заходи, спрямовані на забезпечення стійкості розвитку держави проти: впливу на економічні процеси в державі світових фінансових криз; умисного впливу інших учасників загальносвітових економіко-фінансових відносин; впливу так званих «тіньових» структур на національну соціальну, політичну чи економічну систему, стрімкого розповсюдження злочинів у фінансовій сфері, зокрема, легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом; значного витоку капіталів за кордон; тощо.

Сьогодні більшість науковців стверджують, що відмивання злочинних доходів є одним з найбільш прибуткових різновидів нелегального бізнесу у світі [1, с. 280]. Про поширеність цього злочину в Україні свідчать і дані Держфінмоніторингу. Зокрема, за 9 місяців 2022 року Держфіннагляд направив до правоохоронних органів 576 матеріалів про фінансові операції,

які можуть бути безпосередньо пов'язані з легалізацією коштів на суму близько 57,8 млрд гривень [2].

Суттєву суспільну небезпеку, безперечно, відіграє пряме протиріччя легалізації «брудних коштів» основним цілям економічної та фінансової безпеки можна пояснити, акцентуючи увагу на двох основних аспектах. По-перше, цей тип злочинної діяльності відволікає фінансові ресурси, призначені для соціального розвитку певних установ, що призводить до їх економічної стагнації та погіршення стану. По-друге, відмивання доходів незаконного походження допомагає на практиці забезпечити своєрідний мультиплікаційний ефект: так, доходи, отримані від вищевказаних заходів, використовуються для підтримки неформальної економіки та призводять до залучення додаткових фінансових ресурсів у наступних відтворювальних циклах.

Цікаво, що практика приховування справжнього джерела доходу відома людству досить давно. Серед науковців поширена думка, що цей вид діяльності зародився в Китаї понад дві тисячі років тому, коли досить успішні купці «легалізували» свої прибутки від продажів, а рішенням влади того часу було створено вичерпний перелік форм комерційної торгівлі, яка фактично була поза сферою дії закону [3, с. 97].

На сьогодні у вітчизняних науковців немає єдиного визначення поняття «легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом». Так наприклад під відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, О. Бандурка пропонує розуміти таке: приховування справжнього походження отриманих матеріальних цінностей, перетворення незаконних грошових коштів в інший вид активів, приховування справжнього власника доходів, одержаних незаконним шляхом, тощо [4, с. 35].

Тоді як Л. Доля тлумачить легалізацію грошей та іншого майна, одержаних злочинним шляхом, як здійснення різноманітних економічно значущих дій з грошовими коштами та іншим майном, одержаними злочинним шляхом [5, с. 93].

Якщо говорити про легітимізацію поняття «легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом», то відповідно до положень ст. 5 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, належать усі дії, пов'язані із здійсненням фінансової операції або операції з доходами, одержаними злочинним шляхом, а також дії, які мають на меті приховати чи замаскувати незаконне походження таких доходів або володіння ними, права на такі доходи, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення, зміну форми (перетворення), а також придбання, володіння чи використання доходів на основі отриманих злочинним шляхом засоби [6].

Трохи інакше законодавець окреслює це поняття в нормах Кримінального кодексу України. Зокрема диспозиція ч. 1 ст. 209 визначає легалізацію (відмивання) доходів, одержаних шляхом як набуття, володіння, використання, розпорядження майном, щодо якого фактичні обставини свідчать про його одержання злочинним шляхом, у тому числі здійснення фінансової операції, вчинення правочину з таким майном, або переміщення, зміна форми (перетворення) такого майна, або вчинення дій, спрямованих на приховування, маскування походження такого майна або володіння ним, права на таке майно, джерела його походження, місцезнаходження, якщо ці дії вчинені особою, яка знала або повинна була знати, що таке майно прямо чи опосередковано, повністю чи частково одержано злочинним шляхом [7].

Таким чином, відмивання злочинних доходів по суті є нічим іншим, як обігом певних коштів, отриманих незаконною діяльністю. Слід зазначити, що процес легалізації коштів досить складний. Таким чином, злочинні доходи спрямовуються через фінансову систему, щоб приховати своє незаконне походження і надати їм реального вигляду законно отриманих коштів. Пряме виведення коштів цього типу здійснюється шляхом використання незаконних

фінансових операцій та фінансових інструментів, які допомагають приховати справжнє походження коштів та/або їх справжнього власника. Операції з відмивання грошей зазвичай є законними фінансовими операціями. Однак походження коштів, які використовуються для цього, є кримінальним.

Справедливо зауважити, що в процесі легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, використовується досить велика кількість схем, які, на нашу думку, необхідно систематизувати за: джерелом походження незаконного доходу; вид активу, що виконує роль об'єкта, за допомогою якого зважується процес конвертації незаконних коштів; інституції, які використовуються в процесі «відмивання грошей»; канали впровадження, що дозволяють змінювати тип коштів у прихованій формі.

Підходячи до суті першого класифікатора, можна виділити наступні основні джерела злочинних доходів:

1. Корупційні дії посадових осіб. Правова природа походження цього джерела полягає в тому, що законодавець наділяє посадових осіб державних органів або органів місцевого самоврядування низкою значних повноважень, які вони використовують для потреб власної сфери.

2. Шахрайство. Найпоширенішим прикладом у цьому випадку є заволодіння коштами банківських установ. Цей тип легалізації включає використання фінансових установ у злочинних цілях через неспроможність фінансових регуляторів банку запобігати та боротися зі злочинністю, пов'язаною з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом.

3. Державний сектор економіки. Основна проблема появи цього джерела легалізації полягає в тому, що державні компанії не зацікавлені в ньому, а отже, оскільки вони перевантажені тим, що тривалість їхнього управління безпосередньо пов'язана зі швидкою зміною політичної ситуації в країні. Україна. Типовими прикладами в даному випадку є маніпуляції із закупівлями постачання, фінансові маніпуляції при перерахуванні коштів від державних компаній за послуги, які їм не надавалися тачстахами тощо.

4. Кіберзлочинність. Стрімкий розвиток інформаційних технологій у фінансовій системі держави призвів до появи схем легалізації, таких як: фінансові операції для віддаленого доступу до банківських систем, шахрайство з платіжними картками з метою отримання таких персональних даних від очікуваних. У майбутньому цей тип інформації та заробіток буде конвертований у валюту, криптовалюту чи товари через різні інтернет-магазини.

Якщо говорити про активи, які можуть бути використані під час легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, то ними можуть бути:

1. Цінні папери. Поширеність схем легалізації з використанням цінних паперів полягає в їх специфіці, тобто властивості деяких з них дозволяють замаскувати реальні фінансові операції, які є частиною тієї чи іншої схеми.

2. Земля. Успішним прикладом програм із використанням прямого використання цього виду активів є придбання землі резидентом України за позикові кошти нерезидента. Після цього нерезидент продає на свою користь усі активи внутрішнього боржника в рахунок погашення кредиту.

3. Нерухомість. Найбільш простим, а відтак поширеним способом легалізації «брудних» коштів є залучення соціально незахищених верств населення. Таке використання відбувається за допомогою підроблення офіційних документів та подальшим продажем майна третім особам.

4. Високоліквідні активи, такі як золото, діаманти, різноманітні ювелірні вироби тощо. Походження програм із використанням високоліквідних активів в Україні можна простежити через розвинену контрабанду, а також високий рівень корупції в органах прикордонного та митного контролю. Використання цих схем легалізації дозволяє особам значно підвищити ціну на такі активи та використовувати їх як засіб платежу в багатьох країнах зі слабким контролем за обігом таких предметів.

Розглядаючи основні установи, які використовують шахраї для легалізації злочинних доходів, можна відзначити, той факт, що найпоширенішими з них є: банківські установи, страхові компанії, ломбарди

та кредитні спілки. Водночас варто додати, що спосіб користування такими закладами напряму залежить від специфіки послуг, які вони надають. Що стосується каналів реалізації програм з легалізації злочинних доходів, то найпоширенішими є:

1. Банківський переказ фактично визнано основою схем відмивання незаконних доходів, оскільки з його допомогою фізичним особам практично не виникає труднощів переказати кошти будь-якій особі до будь-якої держави.

2. Установи конвертації – це здебільшого фіктивні компанії або компанії чи установи, керівники яких також залучені до процесу відмивання злочинних доходів. У переважній більшості випадків такі компанії керують схемами відмивання грошей під виглядом надання фінансової чи благодійної підтримки.

3. Використання платіжних систем. Вдалим прикладом використання цього каналу зазвичай є перерахунок коштів з карткових рахунків громадянам інших держав за допомогою платіжних систем. Фінансові операції такого типу відбуваються переважно через несанкціонований доступ до відповідних рахунків громадян.

4. Контрабанда. З метою приховування чи легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, під час перетину через державний кордон готівки чи високоліквідних активів часто порушуються правила митного контролю, що пов'язано, в основному, з неефективністю роботи державних органів нашої країни, а також незахищеність частини українського кордону.

Здійснивши аналіз ключових нормативно-правових актів щодо легалізації злочинних доходів, слід відзначити їх вплив на основні складові фінансової системи. Якщо говорити про бюджетну сферу, то в даному випадку через значний вплив капіталу внаслідок відмивання грошей суттєво погіршуються умови погашення позик стосовно боргу, що у свою чергу відображається на загальній ситуації реалізації українських національних інтересів.

Крім того, відмивання злочинних доходів суттєво впливає на зниження ефективності державної податкової політики. Інвестування компаній коштами, отриманими від незаконної діяльності, дозволяє їм значно прискорити процес нарощування виробничого потенціалу, тоді як компанії, що працюють у легальній сфері, втрачають конкурентні позиції. У результаті знижується прибутковість легального бізнесу, що призводить до прямого скорочення бази оподаткування.

Найважливішим наслідком тінізації є неохочість процесів глобалізації, насамперед через відсутність бажання в інших країнах світу мати ненадійного партнера, що спричиняє: значне погіршення інвестиційного клімату, зменшення обсягів та подорожчання інвестиційних коштів; погіршення міжнародної репутації країни; розвиток організованої службової злочинності; втрата контролю за оплатою праці; корупції

Водночас відмивання доходів негативно впливає на низку економічних і фінансових показників. Враховуючи характер змін, що відбуваються в сучасному суспільно-політичному та економічному житті нашої країни, масштаби поширення легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та ступінь суспільної небезпеки цих процесів, можна констатувати нагальну необхідність подолання загроз фінансовій безпеці, що є пріоритетним у напрямі забезпечення національних інтересів та національної безпеки України. Відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, прямо чи опосередковано впливає на всі основні компоненти фінансової системи нашої країни. Отже, поки не буде створено ефективний механізм подолання проблеми відмивання коштів незаконного походження в Україні, існуватиме багато загроз безпосередньо національній безпеці та стабільності фінансово-економічної системи України.

2 СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИХ ШЛЯХОМ

Транснаціональні процеси наближення правових норм та створення єдиних стандартів щодо здійснення господарської діяльності не завжди призводять до конструктивних змін. На сьогоднішній день однією з найбільших загроз для економіки держави, в тому числі перешкодою для її економічного розвитку, є збільшення випадків легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Існує бездіч способів здійснення легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Більше того, в умовах активної державної протидії цьому деструктивному явищу ці форми та методи постійно змінюються та оновлюються.

Поява всіх явищ визначається історичним розвитком конкретного суспільства. Окремі соціальні явища, наприклад незаконне втручання в життя людини, завжди сприймалися суспільством негативно, оскільки вони втручаються в основи людського існування, хоча їх правова оцінка змінювалася залежно від розвитку соціальних умов. Якщо розглядати явище відмивання грошей з точки зору його соціального характеру, то слід мати на увазі, що воно стало якісно новим у часи соціально-економічних реформ і пов'язаної з ними економічної нестабільності в різних країнах. Його суспільну небезпеку необхідно оцінювати разом з іншими небезпечними проявами, щоб з'ясувати, яким чином відмивання сприяє існуванню та розвитку окремих форм і видів організованої злочинності, неформальної економіки, корупції тощо [8, с. 192].

На міжнаціональному рівні способами вчинення легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, зафіксовано у Конвенції Ради Європи «Про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом». Так ними є:

1) перетворення або передача власності, усвідомлюючи, що така власність є доходом, з метою приховування або маскуванню незаконного походження власності або з метою сприяння будь-якій особі, замішаній у вчиненні предикатного злочину, уникнути правових наслідків її дій;

2) приховування або маскуванню справжнього характеру, джерела, місцезнаходження, стану, переміщення, прав стосовно власності або володіння нею, усвідомлюючи, що така власність є доходом;

3) набуття, володіння або використання власності, усвідомлюючи під час отримання, що така власність була доходом [9].

Відносно національного визначення, то, як ми вже наголошували, воно міститься як у профільному Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» та у Кримінальному кодексі України. Аналізування вказаних нормативних джерел, дозволяє нам сформулювати основні прояви (форми) вчинення легалізації злочинних доходів:

- вчинення фінансової операції чи правочину з коштами або іншим майном, одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів,

- вчинення дій, спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного походження таких коштів або іншого майна чи володіння ними, прав на такі кошти або майно, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення, зміну їх форми (перетворення),

- так само набуття, володіння або використання коштів чи іншого майна, одержаних внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів [7].

На нашу думку, ефективна законодавча база для боротьби з легалізацією злочинних доходів, має цілковито забороняти всі можливі шляхи такої легалізації. Тому дуже гостро стоїть питання щодо криміналізації окремих діянь [10, с. 4]. Зокрема, зараз згідно зі частиною 3

статті 197 Митного кодексу України існує обмеження щодо ввезення на митну територію України та вивезення за межі митної території України валютних цінностей, а також порядок переміщення їх через митний кордон України, у тому числі особливості декларування валютних цінностей (зокрема, визначення граничних сум валютних цінностей, які підлягають письмовому або усному декларуванню) [11].

Відповідно до статті 1 Закону України «Про валюту і валютні операції» валютними цінностями є національна валюта (гривня), іноземна валюта та банківські метали. За порушення вимог ст. 197 Митного кодексу України особа підлягає адміністративній відповідальності за порушення порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю (ст. 471 Митного кодексу України).

Поза тим, ми переконанні у принципрвості питання стосовно криміналізації цього діяння за кількістю валютних цінностей, що передаються, або вартості банківських металів. Нарешті, контрабанда валютних активів є одним із найпоширеніших і найпростіших способів легалізації (відмивання) злочинних доходів у кримінальному середовищі. Наприклад, кур'єри перевозять гроші, зазвичай у доларах США, до іншої країни, де валюта користується високим попитом на чорному ринку. Іноді кур'єр маскує валізу з готівкою під звичайний вантаж або відправляє гроші в спеціальній міжнародній посиці. Тобто це фізичне перевезення контрабандної готівки в іншу країну [12, с. 86]. Ключем до успіху під час реалізації цієї теми є те, що кур'єр є законним платником, як резидентом, так і нерезидентом.

У 2011 році відбулося штучна декриміналізація окремих дій, пов'язаних з незаконним перевезенням через митний кордон України. Зокрема, поза тим, що були відсутні будь-які соціально обумлвленні фактори, законодавець ухвалив рішення відносно звуження предмету контрабанди. Так, тепер предметом цього кримінального правопорушення наразі є лише культурні цінності, отруйні, дієві, вибухові, радіоактивні речовини, зброя або бойові

припаси (крім мисливської зброї чи гладкоствольних боєприпасів), частини вогнепальної зброї та спеціальні технічні засоби для приховування інформації; ліс або пиломатеріали цінних і рідкісних порід дерев, необроблені лісоматеріали та інші лісоматеріали, вивезення яких з митної території України заборонено, а також наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори, фальсифіковані лікарські засоби. Проте з метою: по-перше, протидії масштабній контрабанді товарів, у тому числі підакцизних, як засобу легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом; по-друге, поповнення державного бюджету за рахунок сплати митних платежів і накладення штрафів (у вигляді кримінальних санкцій); по-третє, важливості застосування спеціальної конфіскації конфіскація всіх товарів, вивезених за межі митного кордону або прихованих від митного кордону в дохід держави, наразі дуже важливою є криміналізацію контрабанди товарів комерційного призначення.

У зв'язку з цим важливо відзначити позицію Верховного Суду України, викладену в постанові Пленуму від 15 квітня 2005 р. № 5 «Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) злочинів, одержаних злочинним шляхом», у якій чітко окреслено перелік випадків, у яких кошти чи майно не визнаються одержаними злочинним шляхом, навіть якщо вони є такими згідно з приміткою до статті 201 Кримінального кодексу України. Крім того, згадуються інші товари, ввезені контрабандно в Україну, а доходи, отримані шляхом легалізації (наприклад, у вигляді оплати за контрабандні товари), можуть бути визнані предметом легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом.

Важливим фактором є те, що географічно Україна розташована в центрі Європи на кордоні з Європейським Союзом та Російською Федерацією. Таким чином, контрабанда є найважливішою і найпростішою формою легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом. Організовані злочинні угруповання Росії, України, Білорусі, Молдови, а

також Польщі, Угорщини та інших країн встановили тісні зв'язки, особливо у спільному злочинному бізнесі, спрямованому на легалізацію контрабанди. У першу чергу – це товар, який користується попитом на державному ринку конкретної держави [13, с. 169].

Методика законного збуту товарів, виготовлених, контрабандних чи викрадених у тіньовому секторі економіки, включає кілька етапів, пов'язаних спільними намірами та цілями. Перший етап полягає в тому, що товари незаконного походження в компанії, яка буде залучена до їх продажу, відправляються як товари, нібито куплені в компанії законно (як правило, фіктивно). Насправді товар купується за готівку у тіньових виробників, контрабандистів, викрадачів або їх посередників. На другому етапі, коли товар комерціалізується, тобто легалізується, його можна вільно продавати оптовим покупцям або в роздріб. Після «офіційного продажу» товару кошти перераховуються на банківський рахунок компанії, а потім використовуються для оплати організаторами такої «методики» [13, с. 169].

У подальшому кошти будуть незаконно обмінюватися на іноземну валюту та передаватися іноземному постачальнику товарів [14].

Наприклад, група людей отримує злочинний прибуток, ввозячи в країну високоякісні автомобілі іноземного виробництва, а потім легалізуючи їх за підробленими документами для вигаданих людей, які доводять, що автомобілі були виготовлені в країні та продані в першу чергу. Деяким з них купують елітні автомобілі, які контрабандою завозять назад у країну та продають під підробленими документами. Кошти легалізуються у вигляді інвестиційних договорів фізичними особами для створення та розвитку власної (легальної) компанії з ремонту та продажу автомобілів [14].

Тому необхідно запобігати як контрабанді грошових коштів, так і товарів за статтями 201 та 209 Кримінального кодексу України. Зокрема, диспозицію до частини 1 статті 201 викладіть у такій редакції: *«Контрабанда, тобто переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних*

цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, товарів комерційного призначення у великому розмірі, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації». А у примітці 1 до цієї статті вказати, що контрабанда товарів комерційного призначення визнається вчиненою у великому розмірі, якщо предметом злочину були товари комерційного призначення, вартість яких у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

А диспозицію до статті 209 КК України викласти у такій редакції: «Вчинення фінансової операції чи правочину з коштами або іншим майном, одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, а також вчинення дій, спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного походження таких коштів або іншого майна чи володіння ними, прав на такі кошти або майно, джерела їх походження, місцезнаходження, у тому числі отримання плати за контрабанду товарів та валютних цінностей, переміщення, зміну їх форми (перетворення), а так само набуття, володіння або використання коштів чи іншого майна, одержаних внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів».

Ще одним «популярним» способом легалізації (відмивання) злочинних доходів є легалізація грального бізнесу. Легальний гральний бізнес – це складна система регулювання, яка потребує створення сприятливих умов у вигляді певних інвестицій, умов для ведення такого бізнесу, розумних податкових ставок, попиту та конкурентоспроможності. Можна виділити три моделі ставлення країн до грального бізнесу:

- Перша група країн – повна заборона азартних ігор. Такі погляди характерні переважно для країн із високим впливом релігії на суспільство або країн із низьким рівнем життя (Ізраїль, Узбекистан);

- Друга група країн дозволила окремі аспекти діяльності. Для таких країн характерна діяльність окремих дозволених гральних зон із комплексним дозволеним гральним бізнесом (Велика Британія, США);
- Третя група країн – які повністю легалізували гральний бізнес, але він перебуває під спеціальним державним контролем (більшість країн ЄС).

Тобто, тенденція у сфері розвитку бізнесу неоднорідна, оскільки певна частина урядових інституцій вважає, що азартні ігри є злочинністю, яка зростає, тоді як деякі держави взяли курс на легалізацію такого бізнесу [15].

Відповідно до законодавства України гральний бізнес – це діяльність, пов'язана з організацією, проведенням та наданням доступу до азартних ігор у казино, на ігрових автоматах, комп'ютерних тренажерах, у букмекерських конторах, в інтерактивних засобах та самостійно в електронних (віртуальних) казино на сервері [16].

Варто зазначити, що для легалізації злочинних доходів у такий спосіб не має значення, фальшиві чи справжні азартні ігри відбуваються в законних казино чи інших закладах. Перший підхід заснований на використанні казино як транзакційного рівня без гри. Фішки купують за брудні гроші, а потім проводять деякий час на паркеті без активної гри. Через деякий час фішки обмінюються на гроші, що потім відображається на прибутку. Останній підхід передбачає розміщення реальних ставок на всі результати в грі з високою ймовірністю, зокрема, ставки на червоне і чорне в рулетці [17].

Поява криптовалюти відкрила широкі можливості для розробки нових приватних методів розрахунків, а також для передачі та зберігання інформації, поширення та використання якої знаходиться поза контролем монетарних органів. Водночас специфіка криптовалют, зокрема виняткова складність перевірки контрагентів, які беруть участь у криптовалютних операціях, дозволяє суб'єктам господарювання уникати сплати податків та виводити діяльність компаній у тіньовий сектор. Відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, стає все більш поширеною. Варто зазначити, що форми та методи легалізації (відмивання) отриманих доходів та

подальшого злочинного використання криптовалюти різні. Крім того, в умовах постійного розвитку суспільства та підвищення суспільної свідомості ці форми та методи постійно вдосконалюються.

Поява інноваційних інструментів блокчейну: P2P пірингові операції (peer-to-peer); криптомашини; програмний міксер значно загострив проблему легалізації злочинних доходів. Однак, якщо ключовою маркетинговою характеристикою віртуальних валют є їх анонімність у незаконному обігу наркотиків, то відносно відмивання злочинних доходів, то це неоднозначність правового регулювання і відсутність практики застосування законодавства стосовно обігу віртуальних активів [18, с. 71].

«Свіжим» способом легалізації злочинних доходів є їх відмивання через сайти азартних ігор. За допомогою подібних сервісів стає можливою легалізація третини всіх віртуальних активів. Для цього необхідно купити «кошти», що використовуються як фгрова валюта, для збереження номінальної вартісної цінності криптовалюти. У подальшому вона реалізується за ту ж криптовалюту, а згодом відбувається обмін у спеціалізованих конвертаційних сервісах на фіатну валюту.

Ще один спосіб легалізації – це залучення «програм-міксерів». Ці програми здатні заплутати транзакції або певним чином підмінити доходи, купуючи товари онлайн за злочинні гроші. При чому особа, що відсуджує товар відшкодовує витрати клієнта, за винятком суми комісії. Отже, замовник послуги отримує «легалізовані» грошові кошти, а покупець – знижку на певний товар або ж послугу [19].

Досить поширеним способом легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, є використання фіктивних суб'єктів господарювання. Фіктивні юридичні особи створюються для введення активів в офіційний фінансово-господарський оборот. Метою їх діяльності є створення та використання банківського рахунку для розміщення на ньому коштів, отриманих незаконним шляхом. Припускається, що вони придбані шляхом продажу відповідних товарів тощо, тобто таких, які не можна вважати

придбаними незаконним шляхом. Більше того, відповідно до чинного законодавства отримання таких коштів документально не підтверджується, а після їх подальшого перерахування з банківського рахунку така установа припиняє своє існування. Фіктивні юридичні особи також працюють над реалізацією основних засобів і товарів, тобто виводять їх на офіційний ринок. Ціллю діяльності таких компаній є ухилення від сплати податків, поширення злочинних способів реалізації господарської діяльності та участь у аферах з відмивання грошей [20, с. 64].

Однією зі стратегій підвищення конкурентоспроможності для багатьох країн і територій стало надання певних схем податкових пільг. Виникнення та розвиток так званих офшорних зон стало одним із рушіїв процесу глобалізації. Проте зі зростанням фінансово-економічної взаємозалежності їхня діяльність почала викликати дедалі більше занепокоєння серед національних держав і міжнародних організацій. Серед основних обґрунтувань необхідності боротьби з «податковими гаванями» можна назвати такі: податкові пільги в офшорних юрисдикціях підривають податкову базу країн, резиденти яких активно користуються офшорними послугами; послуги офшорних компаній (зокрема, анонімність транзакцій) є передумовою для відмивання незаконних доходів та фінансування тероризму; діяльність офшорних центрів (неконтрольованих потоків грошей) становить потенційну загрозу стабільності світової фінансової системи.

Насамперед офшорні банки та таємні податкові гавані є найпоширенішими установами для відмивання злочинних грошей, наявність яких уможливорює формування складних міжнародних злочинних мереж. МВФ використовує термін «офшорні зони» в таких країнах: Багами, Бахрейн, Кайманові острови, Гонконг, Нідерландські Антильські острови, Панама та Сінгапур. Менші офшорні центри включають: Дублін, Кіпр, Мадейра, Мальта, малайзійський острів Лабаїм і Міжнародний банківський центр Таїланду, Бангкок. Сьогодні майже 40 країн у всіх частинах світу визнані

міжнародними організаціями секретними зонами та податковими гаванями [21, с. 394].

Відмивання незаконно отриманих доходів в офшорних банках дозволяє злочинним організаціям створювати враження, що гроші надходять з очевидного законного джерела. Наприклад, можуть бути надані фіктивні кредити або змішані незаконні кошти з законними доходами чи власними коштами банку. Крім того, володіння готівкою та користування нею зазвичай не підтверджується документально. Широке використання офшорних банків для відмивання грошей пов'язане з низкою очевидних недоліків готівки, оскільки у зв'язку з високим ризиком підробок і крадіжок, високу вартість обробки готівки, бізнес-структури не бажають приймати великі готівкові платежі. Тому кредитні та банківські установи часто використовуються для відмивання злочинних коштів, спочатку приховуючи їх походження. З цією метою злочинні гроші, які потрібно приховати, можуть бути використані, наприклад, для фінансування придбання нерухомості або ведення комерційної діяльності без оподаткування [22, с. 265].

Іншим способом легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, є здійснення операції з коштами чи іншим майном, одержаними шляхом вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів. Наприклад, придбання рухомого та нерухомого майна, у тому числі з метою подальшого продажу цього майна за плату або безоплатно; надання кредитів і позик; придбання акцій, облігацій, та інших цінних паперів; інвестиції та доходи від інвестицій; укладання фіктивних договорів про надання кредиту або різних послуг (наприклад, аудиторських, юридичних, маркетингових); операції, пов'язані з ввезенням, передачею та пересиланням майна на території України, в Україну та за її межі [23, с. 77].

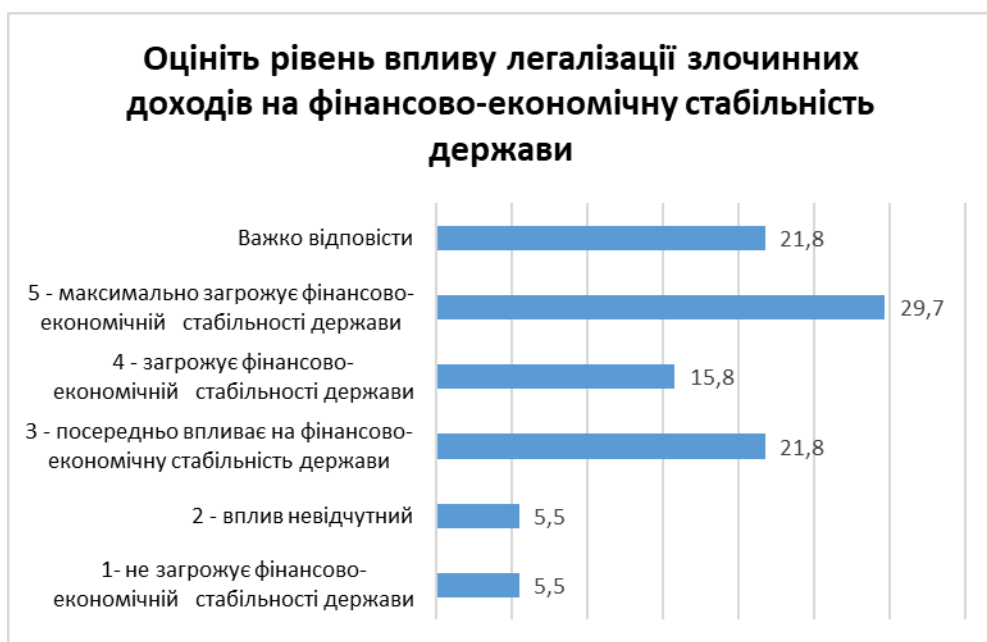
Також способом легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, є вчинення дій, спрямованих на виявлення незаконного походження таких коштів чи іншого майна або володіння ними, прав на такі

кошти чи активи, джерела їх походження, місцезнаходження, а також на приховування чи маскуванню їх переміщення, зміна їх форми (перетворення). Зокрема, громадянин «Особа 1» при внесенні сімейних заощаджень на депозитний рахунок у сумі 89,0 млн. грн. Загальна сума офіційних доходів осіб, які належать до сім'ї вкладника, в 47 разів менша за суму 40 вкладів. Після закінчення строку дії договору вкладу громадянин «Особа 1» отримав у банку гроші готівкою. Громадянин «Особа 1» займає керівну посаду в юридичній особі «ЛЛП», раніше брав участь у схемах побутового розкрадання та натуральних перерахунків. Як член родини громадянина «Особа 1», громадянин «Особа 2» був головою правління трьох державних компаній, а також займав керівну посаду в ТОВ «РРО» [10, с. 39].

Узагальнюючи хочеться підкреслити, що розроблено та нині реалізується чимало способів легалізації злочинних доходів. Саме через їх численні варіації та модифікації не завжди вдається вчасно зупинити так чи інакше діючу злочинну систему. Однак із поширенням сучасних засобів зв'язку, спостереження, електронного розповсюдження та документування деякі методи сьогодні вже не є практичними, а тому модифікуються та вдосконалюються. Тому для розробки ефективної методики протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, важливо використовувати новітні методи, засоби та підходи для виявлення та протидії як існуючим, так і новим способам легалізації злочинних доходів.

3 МЕТОДИ ТА СПОСОБИ ВЗАЄМОДІЇ ВЗАЄМОДІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТА БОРОТЬБИ ІЗ ЛЕГАЛІЗАЦІЄЮ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ

Однією з найбільших перепон для підтримки ефективного функціонування міжнародної фінансової системи є відмивання грошей. Цю тезу підтверджують дані опитування, проведеного Центром соціальних досліджень Сумського державного університету у липні-серпні 2021 серед серед експертів з числа представників правоохоронних / судових органів; представників фінансових установ та представників громадського сектору / науковців. Зокрема, експерти високо оцінюють вплив злочинних доходів на фінансово-економічну стабільність держави. Адже, на запитання «Оцініть рівень впливу легалізації злочинних доходів на фінансово-економічну стабільність держави» третина респондентів (29,7%) визначають таку загрозу максимально високою і ще 21,8% опитаних зазначають, що злочинні доходи посередньо впливають на фінансово-економічну стабільність держави. Не змогли відповісти на запитання 21,8% (Діаграма 1).

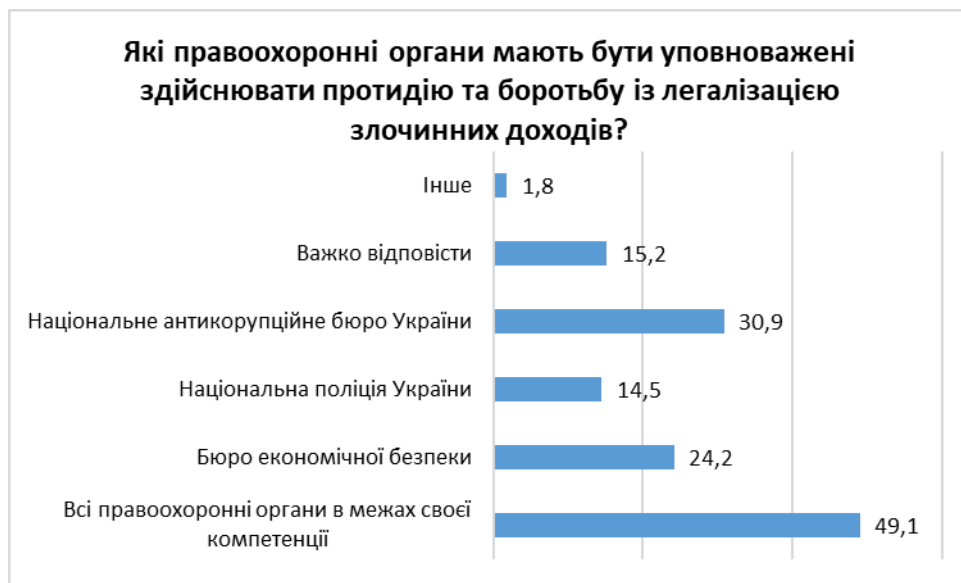

Діаграма 1

Відмивання грошей є глобальним явищем і міжнародним викликом. Це фінансовий злочин, який часто передбачає складну серію транзакцій і кілька фінансових установ у багатьох іноземних юрисдикціях. Успішне відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, «захищає» злочинні підприємства та сприяє їм [24, с. 115]

Протидія відмиванню злочинних коштів в даний час вважається пріоритетним напрямком боротьби з організованою злочинністю в більшості країн світу. Адже, відмивання грошей також надзвичайно важко розслідувати. Виконання останнього завдання покладено на правоохоронні інституції. Наголошуємо, що інституційна структура правоохоронної системи України перебуває у стані постійного розвитку, на тлі якого створюються інститути, метою яких є запобігання легалізації доходів [25, с. 77] Стосовно тих правоохоронних органів, що нині уповноважені протидіяти легалізації доходів, то до них належать: 1) органи Національної поліції, що здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, крім тих, які віднесені до підслідності інших органів досудового розслідування; 2) Національне антикорупційне бюро України, що уповноважене розслідувати випадки вчинення кримінального правопорушення, відповідальність за вчинення якого, передбачена статтею 209 Кримінального кодексу України (стосовно працівників юридичних осіб публічного права); 3) Спеціалізована антикорупційна прокуратура та органи прокуратури, на які покладено завдання зі здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування кримінальних правопорушень; 4) Державне бюро розслідувань, яке здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень, що вчинені вищими посадовими особами; службовими особами Національного антикорупційного бюро України та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури [26].

Показовою є позиція респондентів щодо компетенції правоохоронних органів у сфері боротьби з легалізацією злочинних доходів, адже кожен другий респондент (49,1%) вважає, що всі підвідомчі правоохоронні органи повинні мати повноваження щодо легалізації доходи, одержані злочинним шляхом. Це може свідчити про те, що питання запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, необхідно вирішувати комплексно. Крім того, третина респондентів (30,9%) відносять цю функцію до Національного антикорупційного бюро України та 24,2% до Бюро економічної безпеки (Діаграма. 2). Респонденти могли вибрати декілька варіантів відповіді, тому загальна кількість відповідей перевищує 100%.

Діаграма 2

52,3% посадовців правоохоронних/судових органів вважають, що всі правоохоронні органи в межах їхньої юрисдикції повинні мати повноваження протидіяти легалізації злочинних доходів; тоді як 45,5% представників фінустанов відносять цю функцію до Національного антикорупційного бюро України (Таблиця 1).

Таблиця 1 – Які правоохоронні органи мають бути уповноважені здійснювати протидію та боротьбу із легалізацією злочинних доходів?

	Правоохоронний / судовий орган	Фінансова установа	Громадський сектор, науковці
Всі правоохоронні органи в межах своєї компетенції	52,3	36,4	30
Бюро економічної безпеки	26,2	13,6	10
Національна поліція України	11,5	27,3	20
Національне антикорупційне бюро України	28,5	45,5	20
Важко відповісти	13,8	13,6	40
Інше	1,5	0	10

Відповідно до даних вищезгаданого соціологічного дослідження, респонденти в цілому помірно оцінюють ефективність діяльності правоохоронних органів у сфері протидії та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, за останні 5 років. 27,3% респондентів оцінили цю діяльність на «3»; 19,4% - на "1" і 18,8% - на "2". Лише 4,8% вважають, що діяльність правоохоронних органів у сфері захисту та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, є максимально ефективною (Діаграма 3).

Діаграма 3

Під час своєї діяльності правоохоронні інституції взаємодіють з державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими органами влади, підприємствами, установами та організаціями, банками та іншими фінансовими установами. Категорія «взаємодія» використовується в різних галузях науки, в тому числі і в юриспруденції. Зокрема, вказане поняття частіше за все досліджується науковцями у галузі кримінології, кримінального процесу, криміналістики та слідчої справи [27, с. 82]. Так, Г. Матусовський називає взаємодією як узгоджену діяльність правоохоронних, контрольних та інших державних органів, спрямовану на досягнення спільної мети з мінімальними затратами сил, засобів і часу [28, с. 227]. Враховуючи визначення поняття «взаємодія» О. Ващука [29, с. 133], метою взаємодії правоохоронних органів між собою, з фінансовими установами та юридичними особами слід вважати об'єднання цих суб'єктів з метою забезпечення стану фінансово-економічної безпеки держави, де відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, здійснюється не заподіяти істотної шкоди безпеці держави, враховуючи взаємні зобов'язання правового характеру, з наділенням кожного різними повноваженнями.

З іншого боку, під взаємодією під час кримінального провадження С. Тищенко розуміє дії осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні,

які під час виконання своїх повноважень сприяють виконанню ключових цілей кримінального провадження. При цьому характер взаємодії може бути різним, залежно від того, чи керуються безпосередні учасники спільністю інтересів чи розбіжностями. Головне, щоб була досягнута визначена мета системи, в якій ці суб'єкти взаємодію [30, с. 105]

У частині 2 статті 19 Конституції України визначено, що органи державної влади та місцевого самоврядування зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Тому будь-який спосіб взаємодії повинен мати правову основу для можливості його використання [31, с. 462]. Величезний перелік правоохоронних органів, уповноважених на боротьбу з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, потребує пошуку конкретних шляхів і методів взаємодії з метою вироблення єдиної стратегії протидії та вибору найбільш оптимальних із них.

Щодо поточного стану взаємодії правоохоронних органів у сфері протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, то аналіз угод про співпрацю та спільних наказів цих органів чітко свідчить про відсутність системної злагодженої взаємодії за всіма необхідними напрямками та, по суті, відсутність передумов та взаємовигідної співпраці без приховування фактів та інформації [32, с. 98].

За результатами вказаного вище опитування, серед широкого кола варіантів найбільш поширеними проблемами було визначено чотири групи проблем:

1) Проблеми, пов'язані із відсутністю визначеного алгоритму дій, прописаних функцій та меж взаємодії.

«Усі вказані інституції не мають чітко визначеного алгоритму дій щодо надання інформації про легалізацію злочинних доходів, подальшої її реалізації (арешт, конфіскація, тимчасове вилучення, оцінка та інше) так як підпорядковані різним міністерствам та відомств»

Відсутність взаємодії у зв'язку зі слабким керуванням структурою

Відсутність єдиної бази даних з усіма органами влади.

2) Проблеми, пов'язані із комунікацією.

«Ускладнений обмін оперативною інформацією між відомствами».

«Абсолютна відсутність взаємодії між будь-якими підрозділами».

Відсутність інтернет спілкування

Відсутність комунікації та недовіра

Недостатній професіоналізм; недовіра; низький рівень обміну інформацією. віднесення інформації до такої, що має обмежений доступ.

3) Проблеми, пов'язані із особливостями нормативно-правового регулювання діяльності.

«Нормативно-правове регулювання, що визначає обмеження доступу до відомостей банківських рахунків, платежів, руху коштів тощо».

Бюрократія

В деяких випадках не врегульовано на законодавчому рівні, процес обміну інформацією між структурами

Недосконала законодавча база... а через це можливість уникнути відповідальності.

4) Корупція.

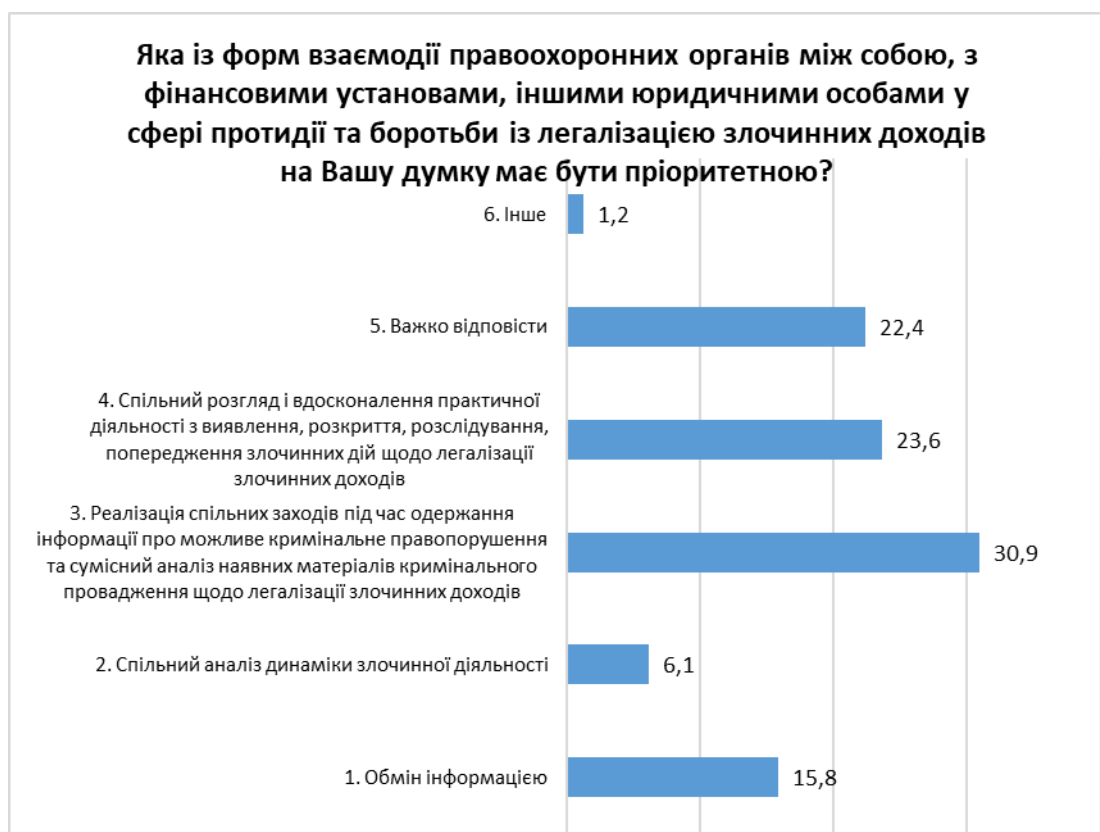
Вигода, відмивання, корупція.

Відсутня комунікація, різні цілі та ставлення до проблеми, тому що в деяких осіб є ціль власної вигоди з даного приводу

Кримінальний бізнес організованої злочинності тощо.

Відсутність адекватного розподілу повноважень неминуче призводить до їх штучного суб'єктивного перерозподілу окремими правоохоронцями. Так, 19 вересня 2018 року керівник САП Назар Холодницький повідомив, що його силовики виявили пристрій, нібито встановлений для прослуховування будівлі прокуратури. Згодом на місце події прибули співробітники відділу спецоперацій НАБУ, які, за словами Назара Холодницького, побили його водія [33].

Реалізація спільних заходів під час одержання інформації про можливе кримінальне правопорушення та сумісний аналіз наявних матеріалів кримінального провадження щодо легалізації злочинних доходів експерти вважають має бути пріоритетною формою взаємодії. Зазначений варіант відповіді обрало 30,9% опитаних. Ще 23,6% вважають пріоритетним спільний розгляд і вдосконалення практичної діяльності з виявлення, розкриття, розслідування, попередження злочинних дій щодо легалізації злочинних доходів (Діаграма 4).

Діаграма 4

Таким чином, з метою уникнення перерозподілу повноважень між правоохоронними органами, важливим завданням є вибудування між ними дійсно ефективної взаємодії в цілому і в контексті протидії легалізації злочинних доходів зокрема. Проте аналіз сучасного стану співпраці між компетентними суб'єктами яскраво демонструє відсутність ефективних методів співпраці, неокреслення її меж, конкретних заходів та

відповідальності за уникнення від подібної взаємодії. Вказані факти неминуче призводять до кількісного зростання випадків вчинення легалізації злочинних доходів.

4 МЕТОДИ ТА СПОСОБИ ВЗАЄМОДІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ З ФІНАНСОВИМИ УСТАНОВАМИ ТА ІНШИМИ ЮРИДИЧНИМИ ОСОБАМИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТА БОРОТЬБИ ІЗ ЛЕГАЛІЗАЦІЄЮ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ

Сьогодні перед банками та іншими комерційними фінансовими установами постає виклик щодо боротьби з відмиванням злочинних доходів. Важко недооцінити вплив відмивання злочинних доходів на економічний розвиток держави. Наразі міжнародна спільнота очікує, що кожен банк проводитиме ідентифікацію клієнтів і належну перевірку транзакцій, оскільки це важливий контрольний захід для запобігання проникненню злочинців у законну економіку [34, с. 93].

Роль банківських установ у превентивній системі відмивання злочинних доходів є архіважливою, це зумовлено перш за все тим, що працівники банківської сфери володіють інформацією відносно підозрілих операцій, фіктивних клієнтів які реалізовували схеми з введення злочинних грошових коштів у фінансову систему, як результат своєчасне подання інформації відносно підозрілої фінансової операції чи підозрілу діяльність таких суб'єктів є ключовим елементом виявлення економічних кримінальних правопорушень з наступним з'ясуванням обставин та побудови доказової бази стосовно таких кримінальних правопорушень [35, с. 459].

Саме тому в останні десятиліття, уряди держав та міжнародні фінансові організації виявляють великий інтерес до такого негативного явища, як відмивання злочинних грошових коштів, особливо після того, як це явище за допомогою банківського сектору інтенсифікувало та ускладнювало схеми та методи відмивання злочинних доходів [36]. З метою протидії відмивання злочинних доходів на міжнародній арені, вбачається необхідність взаємодії правоохоронних органів з фінансовими інституціями.

«Декларація про запобігання злочинному використанню банківської системи з метою відмивання грошей», яка була прийнята Базельським

комітетом у грудні 1988 року, започаткувала перші міжнародні стандарти боротьби та профілактики з відмиванням злочинних доходів в рамках фінансової системи держав учасниць [37]. У Декларації наголошується на основних принципах та процедурах, яких повинен дотримуватися адміністрація банку для допомоги у боротьбі та профілактиці з відмиванням злочинних доходів. Крім того встановлювалося процедури щодо визначення особи клієнта банку який здійснював протиправні діяння у фінансовій системі та область співпраці з правоохоронними органами. Мотиви такої співпраці пояснюються тим, що банки та інші фінансові установи, можуть використовуватися як посередницька ланка для введення, виведення чи інвестування грошових коштів отриманих злочинних шляхом.

Текс Ковенції ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 року, визначає, що кожна держава – учасниця повинна гарантувати, можливість спеціалізованим органам по боротьбі з відмиванням злочинних доходів співпрацю та обмін інформацією на національному та міжнародному рівнях з питань легалізації злочинних доходів [38]. Одночасно з цим кожна держава – учасниця Конвенції повинна вжити необхідних заходів для заохочення співробітництва, відповідно до свого внутрішнього законодавства, між національними слідчими та правоохоронними органами та організаціями приватного сектора, включаючи фінансові установи.

Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт і конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом і фінансування тероризму, прийнята 16 травня 2005 р. [39], також наголошує на міжнародній співпраці правоохоронних органів з банківськими установами, та обмін інформацією, зокрема про, банківські рахунки, банківські операції та безпосередній нагляд за банківськими операціями.

Варто зауважити, що найпростішою формою взаємодії правоохоронних органів і фінансових установ є обмін інформацією. Однак безпосередній механізм її отримання є недосконалим в результаті чого процедура отримання інформації надто затягується, що зумовлює затягування процесу

слідчих дій, і як результат особа винна у відмиванні злочинних доходів ухиляється від відповідальності. На нашу думку, основними причинами недосконалості механізму обміну інформацією є законодавчі обмеження, які фактично невілюють можливість обміну інформацією між зацікавленими суб'єктами, зокрема ненадання доступу до окремих баз даних, відсутність регламентованих правил обміну такою інформацією, тривалість та складність процесу отримання інформації, низький рівень професійної освіти осіб, які мають право обмінюватися даними та незнання процедур такого обміну.

Зауважмо, що досконалий механізм обміну інформацією, може значно покращити процеси запобігання та виявлення правопорушень у фінансовій сфері, дозволити більш ефективно проводити фінансові розслідування, більш ефективно здійснювати правоохоронними органами свої функції та підвищить ймовірність повернення грошових коштів особам які їх втратили внаслідок злочинних дії [40, с. 41].

Перш ніж перейти до аналізу досвіду зарубіжних країн в сфері протидії відмиванню злочинних доходів, пропонуємо коротко розглянути безпосередній процес взаємодії правоохоронних органів та фінансових установ в Україні, щодо здійснення фінансового моніторингу рахунків та обміну інформацією між ними. Законодавець вирішив проблему щодо незадовільної інформаційно – аналітичної підтримки правоохоронних органів, наданням Національному антикорупційному бюро України можливості ініціювати моніторинг банківських рахунків у рамках негласних слідчих (розшукових) дій. (ст. 269-1 КПК України).

Сама суть такого нагляду за банківськими рахунками полягає у тому, що відповідно за ухвалою слідчого судді, строк дії якої не повинен бути більшим за два місяці, банк зобов'язаний надати Національному антикорупційному бюро України інформацію про рахунки клієнта у відповідності до законодавства України. Наступним етапом є доведення такої інформації до відома правоохоронних органів до початку проведення фінансової операції клієнтом банку, а в разі неможливості, одразу після її

проведення [41]. Фактично це розслідування розкриває банківську таємницю. Тому важливо переконатися, що вони не надаються працівникам, які мають до них доступ, щоб запобігти завданню шкоди власникам контрольованих облікових записів.

Стосовно питання обміну інформацією, то тут варто зауважити, що Державна служба фінансового моніторингу України здійснює безпосередню координацію обміну інформацією між правоохоронними органами та фінансовими установами. Державна служба фінансового моніторингу в Україні надає значну кількість інформації про фінансові операції, які можуть бути пов'язані з відмиванням злочинних доходів.

Державна служба фінансового моніторингу України отримує таку інформацію від фінансових установ, що підлягають первинному фінансовому нагляду, та надає правоохоронним органам узагальнюючі матеріали (додаткові узагальнюючі матеріали) про відкриття провадження про кримінальне правопорушення та підстави для відкриття судимості – досудове розслідування [42, с. 178].

Можна сказати, що такий сервіс є певним посередником в обміні інформацією між правоохоронними органами та фінансовими установами. Одночасно, ми включаємо в систему органів первинного фінансового моніторингу Національне антикорупційне бюро України, Службу безпеки, Національну поліцію та прокуратуру, підрозділи податкової міліції Державної фіскальної служби України. Такий висновок випливає з аналізу норм Кримінального процесуального кодексу України, які встановлюють юрисдикцію правоохоронних органів та порядок їх досудового розслідування за фактами легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та злочинів.

Стосовно аналізу досвіду зарубіжних країн, то на нашу думку насамперед треба звернути увагу на Сполучені Штати Америки, оскільки ця країна найпершою зіштовхнулася з проблемою відмивання злочинних доходів, та виробила систему нормативних приписів для боротьби з цим

негативним явищем, що робить досвід цієї країни у боротьбі з відмиванням злочинних доходів найприйнятнішим.

Головним слідчим органом у Сполучених Штатах Америки є Федеральне Бюро Розслідувань, основними функціями в фінансовому секторі яких є виявлення та ідентифікування фактів відмивання злочинних доходів. Крім, Федерального Бюро Розслідувань, повноваження щодо розслідування в фінансовій сфері покладаються на Відділ Кримінальних Розслідувань, який виступає частиною Служби внутрішніх доходів Сполучених Штатів Америки. Секретна служба Сполучених Штатів Америки також є суб'єктом розслідувань фінансових кримінальних правопорушень і є частиною міністерства внутрішньої безпеки.

У той же час FinCEN, підрозділ фінансової розвідки Міністерства фінансів США, який підтримує базу даних, створену відповідно до Закону про банківську таємницю (BSA), вживає заходів для забезпечення конфіденційності та належного використання цієї інформації. FinCEN надає банківським і фінансовим регуляторам інформацію про отримані фінансові операції. Цей центральний апарат також надає правоохоронним органам інформацію про відповідні фінансові операції на їх запит або за власною ініціативою. У цьому випадку банк може погодитися та на вимогу надати правоохоронному органу додаткову інформацію про фінансову операцію, яка стала предметом фінансового нагляду.

Відповідно, якщо банківська установа відмовляється надавати зазначену інформацію добровільно, її можуть отримати правоохоронні інституції за рішенням суду [43, с. 43-44].

Можно сказати, що FinCEN виступає своєрідним агрегатором взаємодії при обміні інформації, тим самим полегшує її обмін між відповідними суб'єктами банківського сектору та правоохоронного сектору, тим самим дозволяє швидше розслідувати кримінальні правопорушення фінансової спрямованості, зокрема і відмивання злочинних доходів.

Виходячи з того факту, що діяльність Федерального Бюро Розслідувань в деякій мірі регулює Закон про банківську таємницю, Бюро тісно взаємодіє з фінансовими установами та інвестиційними організаціями, задля створення відкритих каналів зав'язків для подальшої комунікації між великими та малими банківськими установами, і як результат отримують інформацію про клієнтів банків, які хоча і не здійснили заборонену законом фінансову операцію, але здійснюють певні маніпулятивні процедури у фінансовому секторі. Така співпраця дає можливість здійснювати певні превентивні дії, та отримати заздалегідь інформацію про злочинне походження грошових коштів.

Така комунікація постійно покращує якість звітів про підозрілі фінансові операції (SAR), що означає, що Федеральне бюро розслідувань має кращі дані для підтримки розслідування. Федеральне бюро розслідувань також розпочало інформаційну кампанію з банками, щоб поділитися опублікованою інформацією [44].

Серед Європейських країн, які мають значні успіхи у боротьбі з відмиванням злочинних доходів, хочемо звернути увагу на досвід Італії. Саме Італія, серед усіх інших Європейських країн почала боротьбу з відмиванням злочинних доходів. Зокрема, Закон № 646 «Про боротьбу з мафією» від 1982 року дозволяє перевіряти банківські рахунки осіб, які підозрюються у причетності до злочинних організацій, а також здійснення розслідування операцій щодо купівлі – продажу майна зазначеними особами. Варто відмітити, що правоохоронні інституції Італії мають право розслідувати матеріальне становище, джерела доходів осіб підозрюваних у причетності до злочинних синдикатів та членів їх сімей. З прийняттям Закону № 197 у 1991 році всі фінансові установи були зобов'язані повідомляти про всі підозрілі операції Ufficio Italiano dei Cambi (UIC), агентству фінансових новин Банку Італії [45, с. 49].

Основою системи профілактики та боротьби з відмиванням злочинних доходів в Італії є взаємодія правоохоронних, розвідувальних та фінансових

органів. Агенство фінансових новин Банку Італії дуже тісно співпрацює з підрозділами італійської фінансової гвардії (Guardia di Finanza). Зазначений правоохоронний орган спеціалізується саме на економічних правопорушеннях, зокрема до його підслідності належать питання боротьби з відмиванням злочинних доходів, проведення слідчих дій для виявлення фінансових, податкових та інших кримінальних правопорушень в економічній сфері. Зокрема, це означає, що зазначений орган здійснює як оперативну – розшукову діяльність у сфері відмивання злочинних доходів, так і інформаційно – аналітичну роботу в зазначеній сфері [46, с. 194].

Одночасно з цим оператор фінансової установи, який підозрює клієнта у здійсненні незаконної фінансової діяльності, негайно повинен повідомити про таку діяльність директора установи або уповноважену особу відповідно до установчих документів такої установи. Наступним етапом є повідомлення керівником такого органу, правоохоронного органу з розслідування фінансових правопорушень до підслідності якого належить зазначена категорія кримінальних правопорушень. Останній зобов'язаний повідомити про підозру спецпідрозділу Італійської фінансової гвардії [47 с. 184].

Національне законодавство Франції про боротьбу з відмиванням злочинних доходів та фінансуванням тероризму, встановлює, що банки зобов'язані повідомляти про всі підозрілі фінансові операції або транзакції національному агентству з фінансових послуг Tracfin [48, с. 184]. В системі обміну інформацією, зазначений підрозділ виконує функцію посередника між правоохоронними органами, зокрема, кримінальна поліція Франції та Національна жандармерія Французької Республіки з фінансовими та банківськими установами.

Однак внаслідок низької довіри банківських та фінансових установ до національного агентства фінансових послуг, змушує їх шукати шляхи взаємодії та координації з правоохоронними органами особисто. Такі взаємодії перш за все будуються на неформальних стосунках шляхом зустрічей та телефонних розмов [49, с. 190-191].

Основним нормативно – правовим актом, який регулює питання відмивання злочинних доходів у Бельгії є Закон про запобігання відмиванню грошей та фінансуванню тероризму 18 вересня 2017 року. За типом взаємодії правоохоронних органів з фінансовими установами, ця країна дуже схожа на Францію. Зокрема, фактична відсутність зворотного зв'язку між банками та Службою фінансової розвідки (СТІФ). Надання інформації переважно здійснюється в односторонньому порядку кластером банк – правоохоронний орган. Однак навіть така незначна взаємодія, обумовлюється лише національним законодавством, і обмежується лише поданням правоохоронним органам даних, про які банки зобов'язані звітувати. На практиці, спостерігаємо, що координація банків з правоохоронними органами відносно питань легалізації злочинних доходів та обмін інформацією є досить обмеженим. Такий обмін переважно відбувається на неформальній основі і ґрунтується на особистих контактах або багаторічній співпраці [50, с. 483]

Варто зауважити, що абсолютно не всі західні країни з високим рівнем ринкової економіки, проводять активну та цілеспрямовану політику у сфері протидії відмиванню злочинних доходів. Так, Швейцарія має досить ліберальне законодавство в зазначеній сфері, зокрема, законодавець не вимагає від банків та інших фінансових установ сповіщати правоохоронні інституції про підозрілі фінансові операції та транзакції, це зумовлено тим, що в країні є офшорні зони та суворо дотримується банківська таємниця. Єдина підстава по якій правоохоронний орган може отримати інформацію про фізичну особу яка становить банківську таємницю, це наявність відкритого кримінального провадження, за фактом скоєного кримінального правопорушення клієнтом банку з метою маскуванню свого доходу. Але навіть у такому випадку, клієнт має право звернутися до суду з клопотанням про перевірку законності рішення про надання відомостей правоохоронним органам про стан банківського рахунку. Нормативну базу питання легалізації злочинних доходів становить Закону про відмивання грошей, відповідно до

якого створено Управління звітності про відмивання грошей (MROS) під керівництвом Федеральної поліції [51, с. 84].

Аналізуючи пострадянські країни, цікавим є досвід Узбекистану, зокрема, щодо обміну інформацією між правоохоронними органами та фінансовими установами. З практичної точки зору, можемо констатувати факт, що проблем із отриманням інформації про наявність банківських рахунків тих чи інших осіб немає, однак обмін інформацією про підозрілі транзакції чи інші фінансові операції сприяє ефективному фінансовому розслідуванню [52, с. 258]. Порядок обміну інформацією регламентовано постановою Кабінету Міністрів Республіки Узбекистан «Про удосконалення порядку надання інформації, пов'язаної з боротьбою з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму».

Відповідно до Закону Республіки Узбекистан «Про боротьбу з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму» інформація щодо протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму надається до відділу боротьби з економічною злочинністю Генеральної прокуратури.

Національна фінансова поліція Узбекистану є незалежним спеціалізованим правоохоронним органом який здійснює розслідування, оперативно – розшукову діяльність та слідчі перевірки в ході своєї діяльності, зокрема у сфері легалізації злочинних доходів. Варто зазначити, що відомості (фінансова інформація), які становлять банківську таємницю у сфері інформації про легалізацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму надаватимуться правоохоронним органам лише щодо осіб, щодо яких відкрито кримінальне провадження [53, с. 257, 268].

Ще одним видом співпраці правоохоронних органів з банківськими та фінансовими установами є фінансовий моніторинг банківських операцій які пов'язані з розслідуванням проваджень про відмивання злочинних доходів. При цьому, сам процес моніторингу може здійснюватися як за внутрішнім рішенням банку, так і на вимогу суду. У більшості розглянутих зарубіжних

країн не можна здійснювати фінансовий моніторинг на вимогу позасудових установ, тобто у більшості країн такий процес ініціюється та контролюється лише судову гілкою влади. У зазначених випадках правоохоронні інституції виконують лише ордери на арешт. Таким чином, якщо правоохоронні органи мають обґрунтовану підозру, що особа вчинила кримінальне правопорушення з використанням банківського рахунку, подається заява до прокуратури відповідно до підслідності зазначеної справи, в свою чергу прокуратура звертається до суду з клопотанням для отримання ухвали на накладення арешту на банківський рахунок правопорушника, та розпочинає процес знаття банківської таємниці. За рішенням суду банківська установа зобов'язана брати участь у процесі розслідування та надавати правоохоронним органам актуальну інформацію про стан та рахунки клієнтів, які тим чи іншим чином можуть виступати співучасниками кримінального правопорушення. Така практика спостерігається в країнах центральної та західної Європи. При цьому в Литві рішення про моніторинг приймається письмово керівником органу. У надзвичайних випадках замовлення можна оформити в усній формі з наступним письмовим підтвердженням протягом 24 годин [52, с. 258].

Як бачимо, зазвичай банки не надають прямого доступу до своєї фінансової системи та системи власного моніторингу, а лише надсилають їх певну обмежену інформацію за клопотанням суду.

Прямий доступ до автоматизованої системи контролю та внутрішнього моніторингу є скоріше виключенням з правил банку. Для прикладу в Болгарії де фінансова розвідка або правоохоронні інституції можуть підключатися до програмного забезпечення банків. У таких випадках керівництво банку та комплаєнс-офіцер інформують про наказ про моніторинг – вони відповідно готують доступ до правоохоронних органів. При цьому процес зазвичай контролюється фахівцем для контролю за дотриманням стандартів [53, с 56].

Варто наголосити, що на нашу думку основна відмінність зазначеного способу взаємодії банків та інших фінансових установ з правоохоронними

органами полягає у тому, що надання прямого доступу до програмного забезпечення, природно, несе ризик того, що інформація буде використана для цілей, відмінних від тих, які були на початку розслідування.

Якщо все таки інші країни будуть розглядати такий спосіб взаємодії, то перш за все слід звернути увагу на заходи щодо запобігання незаконному поширенню отриманої від банків та фінансових установ інформації про клієнтів та власне методи і способи внутрішнього моніторингу. Одним із таких заходів може бути, наприклад, запровадження обмеженого доступу до систем для чітко визначених груп правоохоронців.

Власне в цьому ключі, варто відмітити позитивний досвід Чехії та Словенії, який заснований на механізмах компенсації. Якщо правоохоронний орган видає наказ про стеження, але при цьому кримінальне провадження не відкрито, і така діяльність правоохоронного органу завдає шкоди власнику, механізм компенсації забезпечує збереження банківської таємниці правоохоронними органами [53, с. 55].

Підсумовуючи, вважаємо за необхідне зауважити, що моделі взаємодії банківських та фінансових установ з правоохоронними органами з метою протидії відмиванню злочинних доходів в переважній більшості залежать від правової системи держави та рівня охорони фінансових інституцій, зокрема банківської таємниці.

5 НАУКОВО ТА ПРАКТИКО ОРІЄНТОВАНА ЕФЕКТИВНІСТЬ СПОСОБІВ ВЗАЄМОДІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ МІЖ СОБОЮ, З ФІНАНСОВИМИ УСТАНОВАМИ, ІНШИМИ ЮРИДИЧНИМИ ОСОБАМИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТА БОРОТЬБИ ІЗ ЛЕГАЛІЗАЦІЄЮ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ

Сьогодні система спільних дій щодо протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, базується на одному з головних принципів. Уряд України надає одному з органів виконавчої влади право координувати діяльність усіх правоохоронних та контролюючих органів у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму, яким фактично є підрозділ служби фінансової розвідки (Держфіннагляд). Відмивання грошей приховує джерело їхніх доходів і надає цим доходам юридичне значення. На нашу думку, ефективність державної протидії легалізації капіталу залежить від чітко визначених повноважень кола суб'єктів, завданням яких є протидія цій злочинності, усунення дублювання їх функцій, а також своєчасний та своєчасний обмін інформацією. не тільки з національною владою, а й на міжнародному рівні.

Налагоджена взаємодія правоохоронців є запорукою своєчасного виявлення та недопущення легалізації доходів, що позитивно вплине на криміногенну та економічну ситуацію в державі. Співпраця з Держфінмоніторингом полягає в обміні інформацією з правоохоронними органами і, як видно зі звітів, є досить успішною. Проте теоретичні положення плану заходів щодо вдосконалення національної системи фінансового нагляду за результатами 5-го раунду оцінки України комітетом MONEYVAL залишаються нереалізованими. Співпраця з Держфіннаглядом має бути спрямована на навчання працівників правоохоронних органів вимогам та міжнародним стандартам у сфері протидії легалізації доходів, одержаних незаконним шляхом.

Насамперед слід налагодити співпрацю правоохоронних органів всередині країни. Для цього пропонується удосконалити існуючі способи взаємодії правоохоронних органів між собою, з фінансовими установами та іншими юридичними особами у контексті протидії легалізації злочинних доходів. Адже, як бачимо із Діаграми 5 нині переважають негативні та посередні оцінки щодо ефективності застосування різних механізмів взаємодії, що може свідчити про недостатній рівень чи навіть відсутність такої взаємодії. Зокрема, можна стверджувати про відсутність взаємодії правоохоронних органів між собою, з фінансовими установами, іншими юридичними особами в напрямку аналітичної роботи.

Сумарна кількість негативних оцінок (сума оцінок «1» та «2») набрали наступні механізми взаємодії:

- спільний аналіз динаміки злочинної діяльності, прогнозування подальших її тенденцій (32,7%);
- сумісний аналіз наявних матеріалів кримінального провадження щодо легалізації злочинних доходів (30,4%).

Наявність окремих випадків практичної роботи підтверджує посередні оцінки (оцінка «3») наступних механізмів взаємодії (обрало кожен позицію по 30,9% опитаних):

- спільний розгляд та вдосконалення практичної діяльності з виявлення, розкриття, розслідування, попередження злочинних дій;
- спільна робота правоохоронних органів з вивчення міжнародної практики протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом та розробки нових пропозицій в цій сфері.

Як зазначалося, на фоні негативних і посередніх оцінок найбільше позитивних оцінок (сума оцінок «4» та «5») отримав механізм: реалізація спільних заходів під час одержання інформації про можливе кримінальне правопорушення (обрадо 20% опитаних).

Діаграма 5

Суттєвого значення набуває порозуміння між органами влади, які розглядають можливість легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, для ефективної роботи у вигляді швидкого, повного, всебічного та неупередженого досудового розслідування та судового розгляду. Питання взаємодії правоохоронних органів під час розгляду кримінальних справ є значущим аспектом діяльності компетентних підрозділів та подальшого проведення повного, швидкого, всебічного та неупередженого досудового розслідування; збирання доказів (зі збереженням їх правових ознак), правильне їх фіксування та притягнення до відповідальності винних у вчиненні злочинів [54, с. 55].

Реалізація достатньо всебічної системи правоохоронних органів, що мають повноваження протидіяти легалізації незаконних прибутків, передбачає вжиття таких дій:

1) визначення меж, обсягу та ступеня конкретних повноважень, які можуть бути надані спеціалізованим антикорупційним агенціям. Зокрема, мова йде про чітке розмежування та призначення ряду ключових функцій – кримінальне переслідування, кримінальне переслідування, захист прав людини, законодавство, правоохоронні інституції, правоохоронні інституції, відновлення права. Надзвичайно складні майбутні завдання для таких органів: встановлення контролю та моніторингу діяльності, які повинні бути надійно гарантовані щонайменше на трьох рівнях: в межах міністерства (через існування внутрішніх одиниць безпеки/внутрішнього контролю); зовнішня політика (прокуратура та її спеціальні відомства, президент України, Верховна Рада України, Кабінет міністрів України та інші уповноважені державні органи та їхні особи); громадські (громадські організації, комітети, засоби масової інформації тощо);

2) встановлення тісної співпраці (взаємодія) між ними та іншими правоохоронними органами (правоохоронними) (наприклад, стосовно видачі міжвідомчих нормативних актів, проведення спільних операцій, обмін інформацією, доступу до відповідних архівів, використання секретних апаратів, матеріалів та технічних ресурсів, персоналу навчання) [55, с. 44].

На сьогодні методичні засади взаємодії правоохоронних органів у сфері протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, викладені в нормативних джерелах досить фрагментарно, без визначення конкретних меж, обсягу та ступеня взаємодії. Така ситуація неминуче призводить до різних зловживань і конфліктів. Враховуючи важливість завдання протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, принциповим, на нашу думку, є чітке встановлення методів і способів взаємодії правоохоронних органів у цій сфері та запровадження адміністративної відповідальності за невжиття заходів або ухилення від однієї такої співпраці. Цю тезу

підтверджують відповіді експертів, 66,13% з яких вважають, що межі та напрями взаємодії правоохоронних органів між собою, з фінансовими установами та іншими юридичними особами у сфері протидії та протидії легалізації злочинних доходів на законодавчі рівні дозволять удосконалити цю систему. Водночас 40,32% респондентів вважають за необхідне визначити повноваження суб'єктів на законодавчому рівні. (Діаграма 6). Опитані могли обрати декілька варіантів відповіді, тому загальна сума відповідей перевищує 100%.

Діаграма 6

Щодо поточного стану положень нормативно-правових актів щодо взаємодії правоохоронних органів з фінансовими установами та іншими юридичними особами, то вони також мають фрагментарний характер. Зважаючи на це, відсутність дієвого та чітко скоординованого механізму взаємодії правоохоронних органів з фінансовими установами та юридичними особами щодо протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, призводить до низьких показників ефективності діяльності інституцій у

контексті діяльності, пов'язаної з виявлення, розслідування, попередження та запобігання фактам легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Враховуючи викладене, пропонуємо визначити та закріпити на законодавчому рівні мету взаємодії правоохоронних органів між собою, з фінансовими установами та юридичними особами як один із складових елементів методології. Зокрема, мету взаємодії правоохоронних органів між собою, з фінансовими установами та юридичними особами ми бачимо як якийсь стан у майбутньому, який може змінитись із теперішнього, і кінцеву точку взаємодії.

У зв'язку з розробкою методології взаємодії правоохоронних органів з фінансовими установами та юридичними особами важливе місце посідають принципи, які мають стати основою, основними положеннями цього виду взаємодії з метою протидії легалізації злочинний заробіток. Це пояснюється тим, що реалізація спільних дій, дій правоохоронних органів з фінансовими установами та юридичними особами для досягнення спільної мети має базуватися на чітко визначених та єдиних принципах. Загалом принципи взаємодії з теми, що аналізуються, пропонуємо умовно розділити на дві групи: загальні та спеціальні. Загальні принципи – це ті, які прийнятні для всіх правовідносин. Зокрема, це принципи: 1) суворого дотримання законності; 2) публічність; 3) планування; 4) оперативний розгляд та прийняття рішень з питань, що потребують спільного вирішення; 5) гуманізм.

Що стосується конкретних принципів взаємодії правоохоронних органів між собою, фінансовими установами та юридичними особами, то ми вважаємо, що вони певною мірою впливають із першого набору принципів і є доповнювальними та більш деталізованими. Зокрема, до спеціальних принципів слід віднести такі принципи:

1) спільність інтересів, оскільки вони мають єдину спільну мету, діяльність взаємодії спрямована на її досягнення;

2) пропорційність відповідальності за наслідки взаємодії, тобто відповідальність кожного суб'єкта за виконання, невиконання чи недостатнє виконання в межах повноважень і компетенції під час взаємодії;

3) координація дій під час взаємодії, що дозволить оптимально розмежувати компетенції кожного суб'єкта з метою досягнення максимальної ефективності та уникнення дублювання функцій;

4) конфіденційність.

На основі визначених проблем у взаємодії правоохоронних органів між собою, з фінансовими установами та іншими юридичними особами, нами розроблено та апробовано шляхом соціологічного дослідження (що проводилось Центром соціальних досліджень Сумського державного університету протягом вересня 2022 р. серед експертів з числа представників правоохоронних / судових органів; представників фінансових установ та представників громадського сектору / науковців) способи взаємодії правоохоронних органів між собою, з фінансовими установами та іншими юридичними особами.

По-перше, обмін інформацією. Порядок обміну інформацією, у тому числі оперативною, для проведення спільних заходів між правоохоронними органами, уповноваженими на боротьбу з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, визначається спільними наказами уповноважених органів та/або органів, що регулюють їх діяльність законом. Для безпосереднього встановлення фактів легалізації (відмивання) коштів злочинного походження використовуються оперативні навички різних правоохоронних органів, методи економічного аналізу, дані автоматизованих інформаційно-пошукових систем, оперативного супроводу окремих галузей економіки тощо. Застосування такої інструкції дає змогу встановити факт вчинення предикатного правопорушення (джерела доходів злочинного походження) шляхом виявлення легалізації (відмивання) коштів злочинного походження. Обставини вчинення предикатного злочину часто не можуть бути встановлені оперативно-розшуковими заходами, тому формально всі

наявні докази свідчать про легалізацію (відмивання) коштів злочинного походження, але встановити обставини злочинного отримання таких доходів неможливо [56, с. 280]. Тому обмін інформацією надзвичайно важливий. Порядок доступу визначається відповідними міжвідомчими угодами (контрактами), спільними наказами (розпорядженнями) та протоколами до них або шляхом електронного обміну інформацією, якщо інше не встановлено законом [57].

Перевагою застосування спільного обміну інформацією 59,68% експертів вважають те, що це дозволить більш ефективно встановити обставини щодо злочинного отримання такого доходу. Поряд з цим 38,7% - застерігає, що це може призвести до витоку інформації (Діаграма 7). Варто відмітити, що опитані могли обрати декілька варіантів відповіді, тому загальна сума відповідей перевищує 100%.

Діаграма 7

Врахоуючи те, що Важливим критерієм оптимізації взаємодії агенцій з протидії відмиванню коштів є здатність швидко та ефективно реагувати на повідомлення та запити. Через багаторівневість цей критерій часто

порушується, що призводить до затримок. Вирішення цієї проблеми можливе шляхом створення електронної системи на кшталт платформи ECOFEL (створеної в рамках Egmont group [58]) для швидкого обміну інформацією всередині країни. Така система не тільки замінить паперові звернення, а й допоможе сортувати їх за терміновістю та іншими критеріями.

По-друге, спільний аналіз динаміки злочинної діяльності, прогнозування її подальших тенденцій. Обсяг скоєних злочинів у фінансовій системі стабільно знаходиться на високому рівні. Одним із найпоширеніших та найнебезпечніших злочинів, за які передбачена відповідальність у розділі VII Кримінального кодексу України, є відмивання майна, одержаного злочинним шляхом. Це правопорушення характеризується підвищеною суспільною небезпекою, оскільки є особливим видом злочинної діяльності та часто пов'язане з корупцією, сприяючи її виникненню, фінансуванню та розвитку; може негативно вплинути на власність; Фінанси і кредит, правосуддя. Спільне дослідження динаміки основних елементів злочинності «білих комірців» дає змогу оцінити найбільш сильні зрушення. Подібні дослідження важливі для того, щоб зробити висновки про напрями, способи та конкретні приклади кримінальних правопорушень, які найбільш інтенсивно розвиваються, виявити небезпечні тенденції злочинності «білих комірців» і спрогнозувати майбутні можливі сплески легалізації злочинних доходів.

Перевагами застосування спільного аналізу динаміки злочинної діяльності 48,39% експертів вважає можливість отримати висновки про найбільш інтенсивно зростаючі напрями, способи та конкретні приклади кримінально протиправних діянь. Проте, як і в попередньому питанні у третини опитаних (30,65%) є застереження щодо можливого витоку інформації (Діаграма 8). Крім того експерти наголошували, що наразі відсутні єдині критерії такого аналізу, що вимагає синхронізації роботи в цьому напрямку. Опитані могли обрати декілька варіантів відповіді, тому загальна сума відповідей перевищує 100%.

Діаграма 8

По-третє, традиційно важливим способом співпраці при розслідуванні легалізації (відмивання) коштів злочинного походження вважається діяльність слідчих та працівників оперативних підрозділів на початку кримінально-процесуальної діяльності. Він полягає у спільних заходах при отриманні інформації про можливе кримінальне правопорушення та спільній оцінці наявних матеріалів. Загалом роль цього способу позапроцесуальної взаємодії слідчого з працівниками оперативних підрозділів у формуванні загальних засад та створенні окремих методик розслідування службової злочинності науковці відзначили як особливо важливу [59, с. 462]. Адже дозволяє уникнути зволікань у слідстві та сприяє своєчасному розслідуванню та розшуку винних.

Застосування спільних заходів під час одержання інформації про можливе кримінальне правопорушення та сумісний аналіз наявних матеріалів кримінального провадження щодо легалізації злочинних доходів більшою мірою оцінювалися з позитивного боку й опитувані схилилися до виділення переваг цього інструменту: 41,94% – сприяє оперативному розслідуванню та розшуку винних; 30,65% – дозволяє уникнути затягування досудового

розслідування (Діаграма 9). Опитані могли обрати декілька варіантів відповіді, тому загальна сума відповідей перевищує 100%.

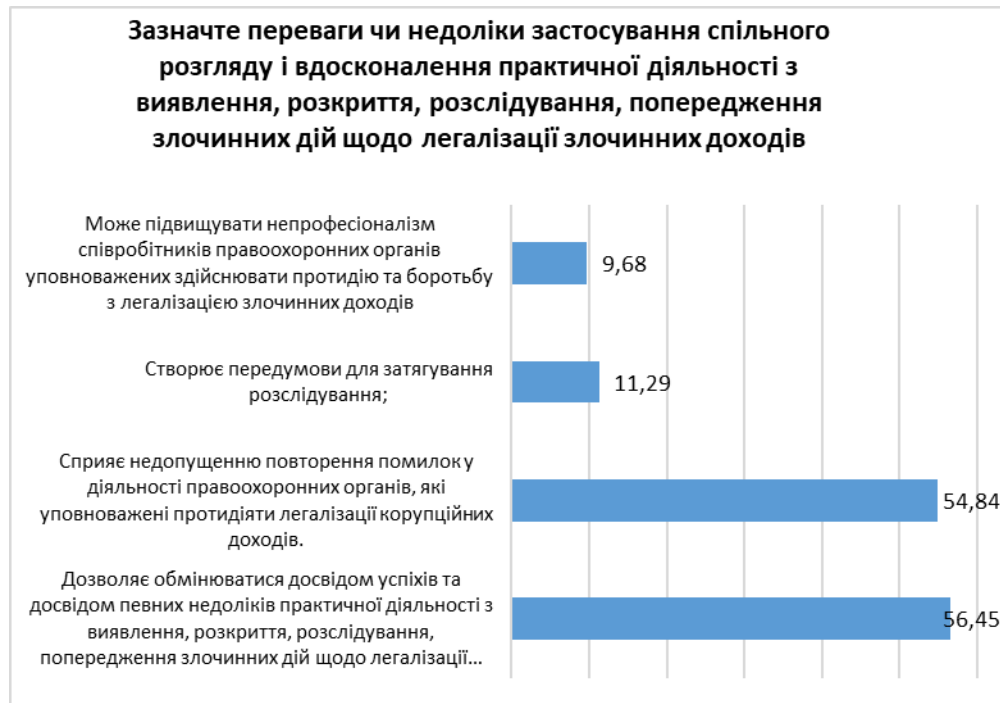

Діаграма 9

По-четверте, розгляд та вдосконалення практичної діяльності з виявлення, розкриття, розслідування та запобігання злочинній діяльності. Діяльність того чи іншого правоохоронного органу передбачає процесуальні, тактичні та методичні риси щодо реалізації повноважень. Деякі з цих предметів можуть бути більш ефективними. З цієї причини спільні координаційні зустрічі дозволяють обмінюватися історіями успіху та досвідом певних недоліків, щоб запобігти їх повторенню як у діях уже уповноваженого правоохоронного органу, так і в інших уповноважених на це правоохоронних органів щодо протидії легалізації злочинних доходів.

Інструмент спільного розгляду і вдосконалення практичної діяльності з виявлення, розкриття, розслідування, попередження злочинних дій щодо легалізації злочинних доходів також експертами оцінюється з позитивного боку (Діаграма 10), зазначаючи, що він дозволяє обмінюватися досвідом успіхів та досвідом певних недоліків практичної діяльності з виявлення,

розкриття, розслідування, попередження злочинних дій щодо легалізації злочинних доходів (56,45%) та сприяє недопущенню повторення помилок у діяльності правоохоронних органів, які уповноважені протидіяти легалізації корупційних доходів (54,84%). Опитані могли обрати декілька варіантів відповіді, тому загальна сума відповідей перевищує 100%.

Діаграма 10

По-п'яте, дослідження та узагальнення міжнародної практики боротьби з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, і розроблення нових пропозицій у цій сфері. Організація ефективної системи запобігання та протидії легалізації злочинних доходів в країні та за кордоном може суттєво знизити мотивацію до отримання таких доходів, виявити та знищити джерела їх походження та, відповідно, зменшити обсяг незаконних доходів. На цьому тлі запобігання та боротьба з відмиванням грошей стало одним із найважливіших завдань для кожної окремої країни та для міжнародної спільноти в цілому. Закордонний досвід дозволяє визначити ряд пріоритетних напрямів запобігання та протидії відмиванню коштів:

1) розвиток системи спеціалізації та координації органів влади з метою розробки та реалізації стратегії боротьби з транснаціональною організованою злочинністю;

2) формування правової бази співпраці правоохоронних органів кожної країни зі спеціалізованими міжнародними організаціями;

3) розробка нових механізмів стеження та ідентифікації осіб, пов'язаних з організованими злочинними групами;

4) посилення контролю за валютними операціями;

5) удосконалення механізмів взаємодії банківських установ, правоохоронних органів та профільних міжнародних інституцій [60, с. 166–167].

Узагальнення позитивних практик зарубіжних держав дозволяє визначити найбільш ефективні способи та методи протидії цьому кримінальному правопорушенню та розробленні рекомендацій для законодавця та спільних рекомендацій по правозастосуванню. 69,35% опитаних вважають, що перейняти найкращі міжнародні практики можна шляхом застосування спільної роботи правоохоронних органів з вивчення міжнародної практики протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом та розробки нових пропозицій в цій сфері. Ще 46,7% зазначає, що це дозволяє розробити систему спеціалізації та координації влади з метою розробки та реалізації стратегії боротьби з транскордонною організованою злочинністю (Діаграма 11). Опитані могли обрати декілька варіантів відповіді, тому загальна сума відповідей перевищує 100%.

Діаграма 11

Способи та методи взаємодії правоохоронних органів між собою, з фінансовими установами та іншими юридичними особами у сфер протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, що ми пропонуємо, є взаємопов'язані та взаємообумовлені, що ще раз підтверджує обґрунтованість визначення зазначеного переліку на законодавчому рівні. З цієї причини ми переконані у важливості внесення змін і доповнень до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»

Ця позиція обґрунтована у тому числі й статистичним шляхом, адже, на думку опитаних в спеціальних нормативних актах, що закріплюють правовий статус правоохоронних органів та фінансових установ мають бути закріплені форми та порядок взаємодії правоохоронних органів між собою, з фінансовими установами, іншими юридичними особами у сфері протидії та боротьби із легалізацією злочинних доходів. Зазначений варіант відповіді обрало 53,23% опитаних. Третина опитаних (33,87%) вважає за необхідне прийняти окремий законодавчий акт (Діаграма 12).

Діаграма 12

6 ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ

Проблематика протидії легалізації злочинних доходів, одночасно взаємопов'язана і з економікою певної країни, так і з всесвітньою економікою. Це виходить з її глобального характеру адже зазначене явище є глобальною загрозою економічній безпеці. Не існує конкретних даних про загальну суму «відмитих» грошей отриманих в наслідок злочинної діяльності. Відсутність точної статистики дає можливість сказати про наявність такої характеристики як латентність зазначеного явища. Але спираючись на приблизні підрахунки спеціалістів кожного року доходи що кількість відмитих доходів складає від двох до п'яти відсотків світового ВВП що в перерахунку становить від 1,6 до чотирьох трильйонів доларів [61, с. 44]. Ситуація ускладнюється ще й тим, що з огляду на існування організованої злочинності та зростання тіньової економіки існуючі схеми відмивання грошей мають транснаціональний характер, а нерегульовані віртуальні ринки в усьому світі надають можливості кожного року відмивати гроші на суму від 2,17 до 3,61 трильйона доларів [62].

Водночас кожна окрема країна має забезпечити можливість для органів правопорядку, які розслідують та протидіють явищу відмивання грошей, співпраці та обміну інформацією не тільки на національному рівні, а й на міжнародному. Натомість суб'єктами, які сприяють протидії та проведенню розслідуванню є передусім фінансові установи. Однак не зважаючи на існуючі інструменти взаємної правової допомоги, що можуть використовуватися у процесі міжнародного співробітництва під час розслідування цього злочину, правоохоронні інституції все ще відчувають суттєві труднощі щодо доступу та обміну даними, а рівень легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, залишається досить високим. Тому протидія легалізації злочинних доходів залишається одним із найважливіших

завдань як кожної окремо взятої держави, так і всього міжнародного співтовариства [63].

Враховуючи вищевикладене, повністю є зрозумілим, що така ситуація об'єктивно вимагає створення механізмів співпраці залучених суб'єктів протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та на основі міжнародного досвіду, підняття такої взаємодії до світового рівня.

Слід зазначити, що в юридичній науці незмінно наголошується на важливості належної взаємодії між органами правопорядку та фінансовими установами. Це пояснюється тим, що, прямо чи опосередковано, відмивання грошей у фінансових системах може мати значний деморалізуючий вплив на репутацію міжнародної фінансової системи, оскільки банки, як фінансові установи, були й залишаються основним каналом відмивання доходів останні роки. Більш того, популярною схемою відмивання коштів є залучення фінансової установи (банків, компаній, що надають фінансові послуги, тощо) [64, с. 40–63]. Так, Д. М. Сат, Г. О. Крилов, К. Є. Безвербний та інші звертають увагу на способи відмивання коштів та роблять висновок, що протидія та боротьба з цим явищем ускладнена браком належної комунікації між правоохоронними органами та банками, а також спеціалістів зі вказаного питання [65, с. 254.]. Разом з цим Р. О. Баранов наголошує, на тому що ключовими шляхами роботи з протидії легалізації злочинних доходів є покращення техніки співпраці банків, органів правопорядку та міжнародних спеціалізованих організацій, а також розбудова нормативно-правового підґрунтя цієї взаємодії [66].

Необхідність та актуальність побудови якісної взаємоспівпраці органів правопорядку та фінансових установ у розрізі протидії легалізації кримінальних доходів є беззаперечною для України, як і використання закордонних здобутків в цій сфері.

Перед тим як перейти до детально досліджувати напрацювання з протидії легалізації злочинних доходів зарубіжних країн, треба розуміти, що в цілому протидія повинна відбуватися не тільки в рамках певної країни.

Необхідно, щоб протидія вибудовувалась на принципах транснаціональної взаємодопомоги. Важливість міжнародної взаємодопомоги та співпраці виходить з недостатності вжитих заходів протидії лише внутрішньодержавному рівні. Тому щоб досягти ефективного результату у досліджуваній проблематиці, треба належно налагодити організацію ефективної транснаціональної співпраці [67, с. 415].

Потреба у покращенні транснаціональної співпраці аргументується наявністю конкретних факторів, існування яких створює потенційну можливість легалізації (відмивання) доходів, отриманих у кримінальний спосіб. Поміж головних факторів можливо розрізнити наступні:

- 1) недосконалість нормативної бази та наявність прогалин в законодавстві.
- 2) індивідуальна специфікація відмивання доходів у конкретній державі.
- 3) розвиток та динамічність процесу та методів відмивання коштів.
- 4) існування вразливостей в банківській системі.
- 5) наявність офшорних зон.

Беручи до уваги потенційні ризики від кримінальних правопорушень що пов'язані з легалізацією доходів та визнання міжнародною спільнотою проблематики «брудних» грошей глобальною небезпекою для економіки неможливо недооцінювати зазначені фактори та їх вплив на економічну складову кожної конкретної держави.

Отже, немає сумніву, що ефективні заходи протидії відмиванню грошей потребують зміцнення міжнародного співробітництва правоохоронних органів, враховуючи глобальний характер цієї злочинної діяльності та її негативний вплив на економічну безпеку кожної країни. Їх злагоджена робота допоможе в першу чергу запобігти скоєнню злочинів з «брудними» коштами, а також підвищить вірогідність виявлення відмивання коштів на ранній стадії, що зрештою позитивно позначиться на економіці.

Крім того, кожна країна має мати на увазі, що жодна з них не застрахована від такого негативного явища, як відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом. Якщо злочинці або міжнародні злочинні угруповання помічають, що в певній країні активізуються заходи по боротьбі з цією злочинною діяльністю та вживаються більш рішучі заходи, частина злочинців може перенести свою незаконну діяльність в інші країни, де умови для відмивання грошей сприятливіші, а судова та правоохоронна системи слабкіші. У цьому контексті надзвичайно важливою є взаємодія правоохоронних органів усіх країн, незалежно від рівня економічного розвитку кожної з них, адже одна країна не в змозі самотійно забезпечити свою економічну безпеку [63, с. 217].

Від того, які форми співпраці обирають взаємодіючі суб'єкти, залежить ефективність роботи правоохоронних органів України та інших держав. За допомогою кожної з цих форм, як способу вираження змісту волі уповноважених суб'єктів, створюються, змінюються або припиняються правовідносини, правові наслідки яких мають значне значення не тільки для їх учасників, а й для фінансово-економічних інтересів держави в цілому [68, с. 367].

Узагальнення досвіду міжнародного співробітництва у протидії зі злочинністю дозволяє виділити такі форми співробітництва як найбільш ефективні та з практичної точки зору реально реалізовані в сучасних умовах:

- підписання міжнародних договорів про протидію певним видам транснаціональних кримінальних посягань;
- загальні рекомендації з ціллю розробити кожною з держав-учасників, міжнародної та національної стратегії превенції кримінальних правопорушень;
- вступ країн до міжнародних організацій, які створені та спеціалізуються на протидії злочинності;
- вироблення поточних та довгострокових протоколів взаємодії у сфері превенції злочинності;

- планування взаємної протидії з найбільш небезпечними видами кримінальних правопорушень міжнародного характеру;
- взаємне запозичення досвіду стосовно профілактично-превентивної діяльності.

Одночасно з цим, проведений аналіз нормативної бази та правової доктрини стосовно транснаціональної співпраці у сфері боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, дає можливість виділити чотири основні форми взаємодії органів правопорядку України та зарубіжжя.

1. Спільне розслідування кримінальних правопорушень шляхом формування спільних слідчих груп. Під взаємодією спільних слідчих груп пропонується розуміти складну систему зв'язків, що регламентується нормами міжнародного та національного законодавства та реалізується завдяки посередництву узгоджених дій, що здійснюються за конкретними напрямками та у формі, встановленій законом і метою. на повне і всебічне розкриття злочинних діянь, виявлення та усунення їх ознак, забезпечення законності [69, с. 66]. А. В. Даниляк, стверджує, зазначена форма взаємодії є найбільш результативною та ефективною, оскільки зацікавленість у вчасному та повному розкритті фактів кримінального правопорушення є обопільною для правоохоронних органів причетних держав. Спільне розслідування транскордонного злочину шляхом формування спільних слідчо-оперативних груп як форма взаємодії по суті є паралельною діяльністю з розслідування кримінальної події, за фактом якої порушено кримінальну справу в Україні та іншій державі (або державах) [70, с. 160].

2. Укладення міжнародних договорів з іншими державами. Положення підписаних Україною з іншими державами міжнародних договорів сприяють «попередженню можливості легалізації доходів від злочинної діяльності і забезпеченню їх конфіскації» [71, с. 128].

Представником таких договорів є Угода про співробітництво в боротьбі зі злочинами у сфері економіки 1996 року, яка спрямована на зміцнення

співпраці правоохоронних органів у боротьбі з економічною злочинністю, зокрема щодо легалізації доходів від злочинної діяльності [72].

3. Надання міжнародної правової допомоги. Така форма співпраці використовується у разі потреби правоохоронних органів інших держав у проведенні слідчих (розшукових) дій чи оперативної роботи на території іншої країни. Зазначений вид співпраці впроваджується завдяки виїзду українських правоохоронців до іншої держави та їх залученості у плануванні певних слідчих (розшукових) дій чи оперативно-тактичних заходів. Українські службовці не приймають безпосередньої участі в реалізації зазначених заходів. Вони наділені правом тільки бути присутніми на заходах іноземних спецслужб, обмінюватися інформацією та координувати їхні дії [73, с. 204].

4. Взаємодопомога органів правопорядку України та іноземних країн у семінарах з питань протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Головним завданням зазначених семінарів зазвичай є створення дискусії щодо проблематичних питань, що трапляються на практиці під час співпраці органів правопорядку, та внесення пропозицій стосовно створення належного міждержавного механізму взаємодії іноземних органів правопорядку.

Отже, є можливим дійти висновку, що існуючий спектр форм співпраці вітчизняних та закордонних органів правопорядку є різноманітним та не обмежується вищезапропонованими. Обрання форм співпраці має робитися з урахування цілі, що намагаються досягти суб'єкти що взаємодіють взаємодіючи. Замість цього поліпшення та розширення форм міжнародного співробітництва допомагатиме зменшенню економічної злочинності в цілому та кількості кримінальних правопорушень зокрема у сфері легалізації грошей, одержаних завдяки протиправній діяльності, та зведення до мінімуму економічної злочинності на рівні неформальної економіки та транснаціональної організованої злочинності [74, с. 124].

Переходячи до зарубіжного досвіду, зазначимо, що питання протидії легалізації злочинних доходів належить передусім до компетенції правоохоронних органів. Дослідивши досвід держав-членів ЄС (Італія, Румунія, Македонія, Австрія, Хорватія, Грузія, Латвія, Норвегія), ми можемо зробити висновок про існування в цих державах спеціального правоохоронного органу, який запобігає, виявляє, припиняє, розслідує та розкриває фінансово-економічні правопорушення

Посилаючись на іноземний досвід, слід відмітити, що проблематика протидії легалізації доходів, одержаних злочинною діяльністю, належить насамперед до компетенції органів правопорядку. Вивчивши досвід країн-членів ЄС (Італія, Румунія, Македонія, Австрія, Хорватія, Грузія, Латвія, Норвегія) маємо змогу дійти висновку, що в зазначених країнах існує спеціалізований орган правопорядку, що виявляє, запобігає, розслідує та розкриває кримінальні правопорушення в економічній сфері [75, с. 28].

Перш за все пропонується розглянути досвід такої країни як Сполучені Штати Америки, оскільки перед владним апаратом цієї держави раніше за інших постала проблематика відмивання грошей. Одночасно з цим усвідомлення необхідності розробки заходів для боротьби з цим негативним явищем також була найпершою. Виходячи з цього США володіє найбільш багатим досвідом у боротьбі з легалізацією доходів від злочинної діяльності [76, с. 155.].

В системі правоохоронних органів США головним органом слідства, що встановлює та розслідує факти відмивання злочинних доходів, знаходить осіб, що причетні до таких кримінальних правопорушень та вживає до них відповідні заходи, є Федеральне бюро розслідувань (Federal Bureau of Investigation). Одночасно з цим підрозділом фінансової розвідки є FinCEN, який структурно працює в системі Міністерства фінансів США. Вся інформація що пов'язана з підозрілими фінансовими операціями надходить до згаданих підрозділів фінансової розвідки органів правопорядку, у відповідності до їхніх запитів. Однак, фінансова установа має обов'язок

подавати за запитом органів правопорядку, додатково уточнені дані про фінансову операцію, яка виявилась об'єктом фінансового моніторингу. У разі ненадання фінансовою установою відповідних даних, доступ до них надається органам правопорядку за допомогою судового наказу [77, с. 113]. Тобто, FinCEN є певним інформаційним джерелом, тому що завдяки його діяльності якісно спрощується процедура обміну інформацією між складовими суб'єктами, та сприяє більш оперативному розкриттю фактів відмивання злочинних доходів.

Виходячи з того, що Федеральне бюро розслідувань США має право використовувати інформацію BSA (Bank Secrecy Act – Закон про банківську таємницю), Бюро якісно взаємодіє з банківською системою для створення лінії передачі даних. Для цього організовані регулярні обміни даними з представниками як малих так і крупних фінансових установ, за для повідомлення про підозрілі фінансові операції (SAR). Федеральне бюро розслідувань одночасно проводить правопросвітницьку діяльність з робітниками банківських установ, за для більш ефективного надання розсекреченої інформації [78].

Існуюча в Італії система протидії легалізації злочинних доходів побудована на принципах взаємодії між фінансовими, розвідувальними інститутами та правоохоронними органами. Так, Ufficio Italianodei Cambi (UIC) – орган Банку Італії, що здійснює функції фінансової розвідки тісно взаємодіє з підрозділами Фінансової гвардії Італії (Guardiadi Finanza), який є правоохоронним органом і спеціалізується на всіх економічних злочинах. Фінансова гвардія здійснює оперативно-розшукову діяльність у сфері відмивання коштів, у той час як функції підрозділу фінансової розвідки обмежуються інформаційно-аналітичною роботою у цій сфері

В свою чергу в Італії система протидії відмивання злочинних доходів ґрунтується на принципі взаємодії розвідувально-фінансових та органами правопорядку. Відповідним органом, на якого покладені функції фінансової розвідки є Ufficio Italianodei Cambi (UIC), що по суті є органом Банку Італії,

який плідно взаємодіє з підрозділами Фінансової гвардії Італії (Guardia di Finanza). Остання є спеціалізованим на економічних кримінальних правопорушеннях органом правопорядку. Основною задачею Фінансової гвардії є проведення оперативно-розшукової діяльності стосовно кримінальних правопорушень пов'язаних з відмиванням доходів, а повноваження як підрозділу фінансової розвідки проявляються у інформаційно-аналітичній роботі органу в межах сфери компетенції [79, с. 69].

Разом з цим система запобігання фінансовим злочинам в Італії побудована таким чином, що якщо оператор фінансової установи помітив підозрілу фінансову транзакцію, він має негайно сповістити головного менеджера установи або його заступника. Після цього, менеджер установи, повинен у найкоротший термін сповістити головну особу органу правопорядку відповідної юрисдикції, де територіально розташована фінансова організація. Представник правоохоронного органу має обов'язок довести відповідну інформацію про підозрілу діяльність у спеціалізований підрозділ Фінансової гвардії Італії [80, с. 195].

Законодавство Франції про боротьбу з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму зобов'язує банки у відповідальність повідомляти про будь-які підозрілі фінансові операції стосовно конкретних клієнтів або транзакцій національному підрозділу фінансової розвідки Tracfin, який підпорядкований Міністерству економіки та фінансів Франції та Міністерству. бюджету. Зазначений підрозділ є суб'єктом в взаємообміні даними між фінансовими закладами та органами правопорядку (Національна жандармерія Французької Республіки, Кримінальна поліція Франції).

Проте, спричинена невисоким рівнем довіри, недостатність особистих зав'язків та зворотного контакту з Tracfin заставляє працівників банківських установ знаходити способи співпраці з органами правопорядку. Така взаємодія зазвичай виходить з неформальних стосунків що становляться регулярними за допомогою особистих зустрічей та/або телефонних дзвінків.

Поліцейська розвідка допомагає генерувати звіти про підозрілу діяльність, в той час як банківська розвідка інформує поліцію про розслідування, які не обов'язково пов'язані з відмиванням грошей. Зазначені обміни, не входять до правового поля, але це не заважає їм бути поширеними та відзеркалювати певну форму залежності один від одного. Крім того, багато банків найняли фахівців із органів правопорядку, з метою використання їх досвіду та особистих контактів [81, с. 180].

У Бельгії ситуація у сфері відмивання доходів нагадує стан справ у Франції, де немає налагодженого зворотного зв'язку між банками та Підрозділом фінансової розвідки (СТІФ). Подача інформації переважно одностороння: від банків до правоохоронних органів. Водночас поліцейські зазначають, що їм бракує інформації про системи та критерії моніторингу в банках [82, с. 485], що, звичайно, значно ускладнює і без того обмежений обмін інформацією.

Треба звернути увагу, на такий факт, що не всі іноземні країни в достатній мірі розбудовують спеціалізовану систему протидії відмиванню злочинних доходів та проводять відповідну політику. Наприклад у Швейцарії діє досить ліберальне законодавство яке не містить зобов'язань для робітників, що працюють у сфері фінансових послуг передавати дані про підозрілі транзакції. Відсутність такого обов'язку походить від фундаментального інституту банківської таємниці, розвиток якого пов'язаний з існуванням офшорної зони. Доступ контрольно-наглядових структур до інформації про фізичну особу, яка становить банківську таємницю, може відбуватися лише у рамках відкритого кримінального провадження, за фактом вчинення кримінального правопорушення клієнтом організації з метою маскуванню власного незаконного доходу.

Співпраця органів правопорядку з банківськими установами також може мати місце під час моніторингу за фінансовими операціями у разі кримінального розслідування факту відмивання грошей. Дефініція «фінансовий моніторинг» означає наявність визначеного на нормативно-

правовому рівні сукупність заходів, що вчиняються компетентними органами первинного та державного фінансового нагляду та спрямовані на виконання вимог чинного законодавства щодо протидії легалізації коштів злочинного походження. Зробивши ґрунтовний аналіз, фінансового моніторингу за кордоном, маємо змогу підсумувати, що до спеціалізованих органів з повноваженнями здійснювати фінансову розвідку, необхідно висувати на міжнародному рівні, певні вимоги, зокрема: оперативна автономія та незалежність в управлінні; мають бути об'єднаними в єдину структурну одиницю в державі; наявність досвіду фінансового аналізу; здатність безпосередньо та незалежно обмінюватися інформацією. Окрім цього вбачаємо необхідним відзначити спільні риси фінансового моніторингу в різних державах, а саме: існування законодавчого підґрунтя для протидії легалізації доходів та наявності в державі спеціалізованого органу до повноважень якого входить здійснення фінансової розвідки. Що стосується відмітних ознак, то також слід виділити дві основні риси: характер та межі відповідальності за протиправну діяльність у цій сфері та модель моніторингової діяльності [83, с. 127].

Моніторинговий процес може ґрунтуватися на внутрішньому рішенні фінансової установи або на вимогу уповноваженого органу та проводиться з використанням автоматизованих систем. Нормативно-правова база переважної більшості держав побудована таким чином, що неможливо контролювати банківські рахунки на вимогу позасудових установ. У певних державах процедура фінансового моніторингу ініціюється та контролюється лише судовими органами. При такій моделі органи правопорядку лише виконують ухвали. Відповідно до Кримінального кодексу Грузії, банк зобов'язаний за ухвалою суду надавати органам що проводять розслідування актуальну інформацію про операції на банківських рахунках. Тим часом у Литовській Республіці керівник відомства приймає письмове рішення про початок здійснення фінансового моніторингу. У окремих невідкладних

випадках рішення-розпорядження є можливим зробити в усній формі з подальшим письмовим підтвердженням протягом 24 годин [84, с. 33].

Зроблений аналіз дає змогу стверджувати, що фінансові установи в своїй більшості не надають спеціалізованим органам правопорядку повного доступу до власної системи – тільки відповідають на запити з отримання конкретної інформації. Безпосередній доступ до автоматизованої системи спостереження за фінансовими операціями, як виняток, надається в Республіці Болгарія, де служба фінансової розвідки або орган правопорядку мають змогу напряду використовувати програмне забезпечення фінансових установ [85, с. 57].

За своєю природою надання безпосереднього доступу до програмного забезпечення передбачає ризик використання даних з метою що відрізняється від початкового призначення. Перед тим як обрати зазначений спосіб обміну даними, необхідно розглянути механізми, що б запобігли неправомірному витоку конфіденційних даних. Прикладом такого механізму є запровадження обмеженого функціоналу доступного в системі для конкретних осіб, що є працівниками органів правопорядку [76, с. 143].

З точки зору цього питання позитивним для використання є досвід Словенії та Чехії, в правовій системі яких передбачена компенсація за збитки власника фінансового рахунку через дії представників органів правопорядку в рамках кримінального провадження пов'язані з фінансовим моніторингом [85, с. 55]. Завдяки цьому дотримання банківської таємниці додатково підсилюється існуванням компенсаційних механізмів у разі її неправомірного порушення.

Відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, як загроза економічній безпеці є глобальною проблемою, яка постає перед усіма країнами світу однаково гостро, тому потрібно підіймати питання про необхідність активізації міжнародної співпраці органів правопорядку у сфері протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом на транснаціональному рівні. Міжнародна взаємодія буде успішною тоді, коли

вона реалізується на локальному та транснаціональному рівнях одночасно. Потреба у взаємодії органів правопорядку виходить з того, що за відсутності транснаціональної співпраці не є можливим налагодити достатній збір доказів за межами державних кордонів та притягнути до відповідальності правопорушників, які перебувають в іноземних країнах [63, с. 226].

Разом з цим, провівши критичний аналіз іноземного досвіду співпраці органів правопорядку з фінансовими установами, маємо змогу дійти висновку, що найбільш якісна співпраця між правоохоронними та фінансовими структурами спостерігається у Сполучених Штатах Америки. Це пов'язано з налагодженістю двостороннього зв'язку між службовцями органів правопорядку та працівники фінансових установ, під час регулярні зустрічей та проводячи правопросвітницьку діяльність між співпрацюючими суб'єктами. Досвід таких країн як Бельгія та Франція констатує, що в цих державах підрозділ фінансової розвідки є певним посередником в обміні даними між правоохоронними органами та фінансовими установами. Але за відсутності налагодженого зворотного зв'язку працівники банківських установ змушені будувати власну взаємодію з органами правопорядку у неформальному форматі [86, с. 144].

Звісно, немає сумніву у недоцільності повного копіювання та перенесення іноземного досвіду взаємодії правоохоронних органів та фінансових установ у сфері протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом на вітчизняні реалії. Проте дослідження певних аспектів і адаптування їх до практики роботи в Україні не тільки можливо, але й необхідно. Зокрема, йдеться про запровадження зустрічей правоохоронців із працівниками фінансових установ на постійній основі, під час яких підсумовуватимуться результати взаємних дій та плануватиметься майбутня робота у сфері протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом. Крім того, велике значення має налагодження ефективний та вчасний обмін даними при проведенні взаємних заходів щодо встановлення фактів легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Також потрібно

встановити процес обміну даними, що були виявлені під час проведення фінансового моніторингу.

Корисною є просвітницька діяльність та обмін досвідом між співробітниками, оскільки правоохоронці зазвичай не мають глибоких знань у сфері банківської діяльності та фінансового моніторингу, що впливає на ефективність розслідування фактів відмивання грошей. Співробітники правоохоронних органів повинні навчати уповноважених працівників фінансових установ алгоритму виявлення та розслідування фінансових та службових злочинів. Потрібно передбачити доступ органів правопорядку, зокрема прокуратури, у екстрених випадках за усним розпорядженням слідчого-судді з подальшим її письмовим підтвердженням протягом 24 годин. Разом з цим має бути посилені заходи щодо зберігання інформації що становить банківську таємницю та впроваджений механізм здійснення компенсації за її порушення [76, с. 153].

ВИСНОВКИ

Національна політика щодо протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, є недосконалою, а діяльність компетентних органів – неефективною. Доцільним є створення окремих методичних розробок щодо виявлення та розслідування досліджуваного протиправного явища з метою підвищення ефективності діяльності правоохоронної системи у протидії легалізації злочинних доходів. Вкрай необхідно посилити обмін інформацією між Державною службою фінансового моніторингу та правоохоронних інституцій, які уповноваженні протидії легалізації незаконних коштів.

Не менш важливим також є уникнення правових колізій, що зачіпають як правові основи діяльності, так і подальше процедурне відтворення, коли відбувається належна взаємодія органів фінансового нагляду, фінансових установ та правоохоронних органів.

На цьому етапі розвитку практична протидія легалізації злочинних доходів лежить на рівні взаємодії правоохоронних органів та фінансового сектору. Водночас, аналізуючи практики зарубіжних держав щодо взаємодії правоохоронних органів з фінансовими установами, можна відзначити, що найбільш досконало та ефективно співробітництво здійснюється у США, тоді як у Швейцарії законодавство щодо протидії відмиванню злочинних доходів є найбільш ліберальним, що свідчить про наявність офшорних зон у цій країні

Варто зауважити, що вкрай успішним у контексті налагодження взаємодії та співпраці між правоохоронними органами є досвід ряду зарубіжних держав. Зокрема, позитивними аспектами такого досвіду є: 1) наявність «віклику» у відносинах правоохоронних органів та банків; 2) просвітницькі заходи для працівників банків, які здійснюються працівниками правоохоронних інституцій; 3) триланкова співпраця у сфері фінансової розвідки (правоохоронні органи, банки та фінансові установи); 4) постійний взаємозв'язок (зустрічі та/або телефонні контакти); 5) залучення колишніх співробітників правоохоронних органів до роботи у банківські установи та інші

фінансові структури; б) відкритість та доступність систем моніторингу рахунків банків для працівників правоохоронних органів; 7) існування та забезпечення правових гарантій реалізації банківської таємниці

Безперечно, ми не наполягаємо на цілковитій екстраполяції міжнародного досвіду у вітчизняне законодавство. На нашу думку, критичне аналізування та точкове впровадження певних зарубідних практик є важливою. Зокрема, йдеться про налагодження постійних сумісних зустрічей правоохоронців, працівниками фінансових установ для обговорення результатів спільних дій та форм подальшої роботи, планування заходів щодо протидії легалізації злочинних доходів тощо. Крім того, важливо під час проведення спільних нарад вибудувати оперативний обмін інформацією щодо викриття легалізації злочинних доходів.

Хотіли б зауважити, що особливе значення має й просвітницька діяльність та обмін досвідом. Адже, подекуди практичні працівники правоохоронних органів не є достатньою мірою обізнаними у специфіці банківської справи та не компетентні застосовувати спеціальні системи моніторингу, що в свою чергу знижує якість розслідування кримінальних проваджень. Співробітники правоохоронних органів, у свою чергу, могли б навчати працівників фінансових установ у процесі виявлення та розслідувань кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності та корупційних кримінальних правопорушень.

У виняткових випадках під час здійснення контролю за банківськими рахунками для доступу правоохоронних органів до термінової інформації, необхідної для розслідування, має бути видано усну ухвалу слідчого судді, підтверджену письмово протягом одного дня. У той же час, з метою захисту банківської таємниці, доцільним є запровадження механізму відшкодування витрат за несанкціоноване розкриття такої інформації.

З огляду на суттєві інституційні та трансформаційні перетворення у політичного, економічного та соціального розвитку України, ступень поширеності легалізації злочинних доходів, а також рівень суспільного

негативного впливу цих процесів, варто усвідомити нагальну потребу посилення співпраці між правоохоронними органами та фінансовими установами з метою протидії легалізації злочинних доходів. Важливим аспектом подолання вказаних ризиків є налагодження тісної, взаємної та комплексної взаємодії між компетентними фінансовими інституціями, правоохоронними органами та банками. Відсутність дієвого інструментарію організації такої співпраці неминуче призводить до зростання рівня злочинності, зниження інвестиційної привабливості та нестабільності фінансово-економічної системи держави.

Вважаємо, що на фоні посередніх експертних оцінок ефективності діяльності правоохоронних органів у сфері протидії та боротьби з легалізацією доходів, одержавних злочинним шляхом, а також ефективності взаємодії правоохоронних органів між собою, з фінансовими установами, іншими юридичними особами у сфері протидії та боротьби із легалізацією злочинних доходів, доведено, що питання протидії та боротьби із легалізацією злочинних доходів має здійснюватися комплексно. Під час такої взаємодії важливо та доцільно застосовувати різні методи та способи.

Перевагами різних інструментів у сфері протидії та боротьби із легалізацією злочинних доходів є: 1) ефективне встановлення обставини щодо злочинного отримання такого доходу; 2) можливість отримати висновки про найбільш інтенсивно зростаючі напрями, способи та конкретні приклади кримінально протиправних діянь; 3) оперативне розслідування та розшук винних; уникнення затягування досудового розслідування; 4) обмін досвідом успіхів та досвідом певних недоліків практичної діяльності з виявлення, розкриття, розслідування, попередження злочинних дій; недопущення повторення помилок у діяльності правоохоронних органів, які уповноважені протидіяти легалізації корупційних доходів; 5) можливість перейняти найкращі міжнародні практики та розробити систему спеціалізації та координації влади з метою розробки та реалізації стратегії боротьби з транскордонною організованою злочинністю.

У цілому зазначені переваги можуть використовуватися у аргументації на користь прийняття необхідних нормативно-правових документів. Основний ризик від застосування спільних інструментів у сфері протидії та боротьби із легалізацією злочинних доходів є можливість витоку інформації. Саме тому, зазначений ризик має бути врахований під час розроблення нормативно-правових документів.

Важливим є й передбачення меж, напрямів взаємодії правоохоронних органів між собою, з фінансовими установами, іншими юридичними особами у сфері протидії та боротьби із легалізацією злочинних доходів на законодавчому рівні, а також конкретизувати повноваження правоохоронних органів під час розслідування легалізації злочинних доходів та взаємодії між собою, з фінансовими установами, іншими юридичними особами.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Погорецький М. А. Особливості розслідування легалізації (відмивання) грошових коштів, отриманих злочинним шляхом, з використанням кредитно-банківської системи. Розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / за ред. М. А. Погорецького та Д. В. Сергєєвої. Київ: Алерта, 2015. С. 279–300.
2. Держфінмоніторинг підбив підсумки своєї роботи за 9 місяців 2022 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhfinmonitoring-pidbiv-pidsumki-svoeyei-roboti-za-9-misyaciv-2020-roku> (дата звернення: 01.11.2022 р.).
3. Дудоров О.О., Тертиченко Т.М. Протидія відмиванню «брудного» майна: європейські стандарти та Кримінальний кодекс України: монографія. Київ: Ваіте, 2015. 392 с.
4. Бандурка А.М. Украина против «грязных» денег: науч.-практ. пособие. Национальный университет внутренних дел. Харьков: Основа, 2003. 224 с.
5. Доля Л.М. Небезпека легалізації (відмивання) грошових коштів та іншого майна, одержаних злочинним шляхом. *Право України*. 2002. № 2. С. 89–93.
6. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20/ed20200816> (дата звернення: 01.11.2022).
7. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст.131.
8. Краліч В.Р. Сутність процесу легалізації «брудних» коштів та його вплив на економічну безпеку вітчизняних банківських установ. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2012. № 6. С. 191–195

9. Конвенція Ради Європи «Про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948 (дата звернення: 22.03.2022).

10. Актуальні методи і способи легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму: веб-сайт. URL: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2014/20141229/tipolog2014.pdf (дата звернення: 22.03.2020).

11. Митний кодекс України від 13 бер. 2012 р. ред. станом на 17 бер. 2020 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 21.03.2022).

12. Білоус І.І. Сутнісна характеристика легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. *Економіка та держава*. 2019. № 5. С. 82–88.

13. Поліщук О.Л., Літвінов О.В. Деякі проблемні питання доказування фактів легалізації грошових коштів, здобутих злочинним шляхом. *Право і безпека*. 2003. № 2. С. 168–171.

14. Типологізація легалізації злочинних коштів в Україні: наказ Дерфінмоніторингу України від 27 груд. 2005 р. № 249. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0249387-05> (дата звернення: 19.03.2022).

15. Торгашова К.О. Доцільність легалізації грального бізнесу в Україні. «Молодий вчений». Квітень 2019 р. № 4 (68). URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/4/97.pdf> (дата звернення: 19.03.2022).

16. Про заборону грального бізнесу в Україні: Закон України від 15.05.2009 року № 1334-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1334-17> (дата звернення: 25.03.2022).

17. Розкриття відмивання грошей в казино - поширені методи і практика. *Агентство інформаційних повідомлень*: веб сайт. URL: <https://vg-news.ru/n/147774> (дата звернення: 27.10.2022).

18. Arkhipov V.V. Virtual property: systemic legal problems within the framework of developing the industry of computer games. *Zakon and Law*. 2014, no. 9, pp. 69–90.

19. Думчиков М.О., Рєпін Д. А. Легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом за допомогою використання віртуальної валюти (криптовалюти): кримінологічний та кримінально-правовий аспект. *The Journal of Eastern European Law. Журнал східноєвропейського права*. 2020. № 82. URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2020/11/dumchykov_repin_82.pdf (дата звернення: 17.10.2022).]

20. Думчиков М. О, Сіра М.А. Використання фіктивних суб'єктів господарювання як спосіб легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: основні причини, наслідки та способи боротьби. *Правові горизонти*. 2020. № 23. С. 62–67.

21. Andreeva L. Y. et al. Experience of Greece on Recapitalization of Banks, Marketing Management and Personnel Retraining in Conditions of Economic Recession. *European Research Studies Journal*. 2017. Т. 20. № 1. С. 390-409.

22. Галали, Ризгар Дж. Азиз. Оффшорные банки как канал отмывания преступных доходов и финансирования терроризма. *Государственное и муниципальное управление. ученые записки*. 2019. №1. С. 263 – 269.

23. Олєфіренко Є. В., Тімошенко Н. О. Особливості об'єктивних ознак легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. URL:file:///C:/Users/Admin/Downloads/831-1685-1-SM%20(3).pdf (дата звернення: 10.03.2022).

24. Bonnie Buchanan. Money laundering – a global obstacle. *Research in International Business and Finance*. 2004. Volume 18, Issue 1. P. 115–127

25. Ronald F. Pol. Anti-money laundering: The world's least effective policy experiment? Together, we can fix it. *Policy Design and Practice*. 2020. № 1. P. 73–94

26. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2013. № 9–10. Ст. 88.

27. Резнік О. М., Берцюх А. О. Поняття та особливості взаємодії Державної служби фінансового моніторингу України з правоохоронними органами щодо протидії легалізації злочинних доходів. *Правові горизонти*. 2020. №22. С. 82–86.

28. Матусовский Г. А. Основы взаимодействия и информационного обеспечения в методике расследования преступлений. Криминалистика. Криминалистическая тактика и методика расследования преступлений: учеб. для студ. юрид. вузов и ф-тов; под. ред. проф. В. Ю. Шепитько. Харків: Одиссей, 2001. С. 226–229

29. Ващук О.М. Конституційно-правовий статус громадських організацій України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2004. 207 с.

30. Тищенко С. Дефініція поняття взаємодії в кримінальному провадженні. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 3. С. 101–106

31. Степанюк Р. Л., Заяць Д. Д. Взаємодія під час досудового розслідування економічних злочинів. *Форум права*. 2014. № 1. С. 460–465.

32. Дем'янчук В. А. Шляхи удосконалення рівня взаємодії між суб'єктами запобігання та протидії корупції в Україні. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 1 (62). С. 97–102.

33. ГБР завершило расследовать эпизод вблизи САП: подозревают работников НАБУ. *Слово і діло*: веб-сайт. URL: <https://ru.slovoidilo.ua/2019/08/13/novost/pravo/gbr-zavershilo-rassledovat-epizod-vblizi-sap-podozrevayut-rabotnikov-nabu> (дата звернення 06.09.2021).

34. Surendran Sundarakani & M. Ramasamy. *Jurnal Teknologi. Social Sciences*. 2013. № 64. P. 93–96.

35. Svetlana Nikoloska and Ivica Simonovski. Role of banks as entity in the system for prevention of money laundering in the Macedonia. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2012. № 44. P. 453 – 459.

36. Bushra Al-Mashhadani. The Role of the Internal Control System in Combating Money Laundry Phenomena – Applied Research in a Sample of Private Banks in Iraq. *The magazine of Economics & Administration*. 2012. № 93. URL: <https://www.iasj.net/iasj?func=fulltext&aId=66805/>. (дата звернення 06.12.2021).

37. Prevention of criminal use of the banking system fix the purpose of money-laundering. Basel Committee, 1988. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbsc137.pdf>.

38. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 року // База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>.

39. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму від 16 травня 2005 р. // База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948.

40. Эффективное межведомственное сотрудничество в области борьбы с налоговыми и другими финансовыми преступлениями. OECD, 2012. 101 с.

41. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.

42. Стеблянюк А. В. Обмін інформацією як основна форма координації діяльності правоохоронних органів з фінансовими установами під час їх взаємодії у сфері протидії легалізації злочинних доходів. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Вип. 1 (26). С. 177–180.

43. Коваленко В. В., Дмитров С. О., Єжов А. В. Міжнародний досвід у сфері запобігання та протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму: монографія. Суми: УАБС НБУ, 2007. 140 с.

44. Steven M. D'Antuono. Combating Money Laundering and Other Forms of Illicit Finance: Regulator and Law Enforcement Perspectives on Reform. 2018. URL:

<https://www.banking.senate.gov/imo/media/doc/D'Antuono%20Testimony%2011-29-18.pdf>. (дата звернення 06.12.2021).

45. Черникова Л. И., Заернюк В. М. Роль банковского сектора в борьбе с отмыванием денег: отечественный и зарубежный опыт. *Национальные интересы: приоритеты и безопасность*. 2012. № 18 (159). С. 46–54.

46. Горюкова О. В. Основы финансового мониторинга в кредитных организациях: учебн. пособие для магистрантов по направлению подготовки 080300 «Финансы и кредит». М.: Директ-Медиа, 2014. 212 с.

47. Шостко О. Ю. Зарубіжний досвід протидії організованим злочинності у сфері економіки. Збірник наукових праць Харківського Центру по вивченню організованої злочинності спільно з Американським Університетом у Вашингтоні. Вип. 3. Харків: Харківський Центр по вивченню організованої злочинності спільно з Американським Університетом у Вашингтоні, 2002. С. 177–195.

48. Gilles Favarel-Garrigues, Thierry Godefroy, Pierre Lascoumes. Reluctant partners? Banks in the fight against money laundering and terrorism financing in France. *Security Dialogue*. 2011. № 42(2). 179–196.

49. Antoinette Verhage. Great expectations but little evidence: policing money laundering. *International Journal of Sociology and Social Policy*. 2017. Vol. 37 (7/8). 477–490.

50. Золотарев Е. В. Совершенствование системы противодействия легализации преступных доходов и механизмов контроля в кредитных организациях: дис. ... канд. эконом. наук: 08.00.10. Москва: Финансовый университет при Правительстве Российской Федерации, 2014. 193 с.

51. Антикоррупционные реформы в Узбекистане. 4-й раунд мониторинга в рамках Стамбульского плана действий по борьбе с коррупцией. OECD, 2019. 324 с.

52. Задержка финансовых операций и мониторинг банковских счетов. MONEYVAL, 2013. 80 с.

53. Тридід О., Орехова К. Закордонний досвід моніторингу банківських рахунків. *Вісник Національного банку України*. 2014. № 11. С. 52–58.
54. Муляр Г., Ховпун О. Взаємодія антикорупційних органів України під час розслідування кримінальних проваджень. *Вісник АПСВТ*. 2019. № 5. С. 56–65.
55. Савченко А., Клименко О. Питання національної моделі спеціальних антикорупційних органів. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2015. № 4. С. 136–146.
56. Лисенко В. В. Ситуації, що складаються на момент відкриття кримінального провадження щодо легалізації доходів злочинного походження. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2019. № 3 (87). С. 280–290. DOI <https://doi.org/10.33766/2524-0323.87.280-290>., с. 288
57. Про Бюро економічної безпеки України від 28 січ. 2021 р. № 1150-ІХ. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2021. № 23. Ст. 197.).
58. Official site of the Egmont Group URL: <https://egmontgroup.org/en> (дата звернення 06.10.2022).
59. Степанюк Р. Л., Заяць Д. Д. Взаємодія під час досудового розслідування економічних злочинів. *Форум права*. 2014. № 1. С. 460–465.
60. Баранов Р. О. Формування та реалізація державної політики запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом: дис. ... канд. наук з державного управління: 25.00.02. Національна академія державного управління при президентіві України. 2018. 313 с.
61. IMF, Anti Money Laundering and Economic Stability – IMF Finance & Development Magazine. December 2018. №4 (55). P.44–45.
62. Карпунцов В. Організована злочинність і правоохоронна система України. Резонанс. 2019. URL: <http://resonance.ua/organizovana-zlochinnist-i-pravoookho/> (дата звернення: 02.11.2022)
63. Steblianko A.V., Chernadchuk T.O., Kravchenko I.O., Andriichenko N.S., Rudanetska O.S. International Law Enforcement Cooperation against Money

Laundering. *Cuestiones Políticas*. jul-dic2020, Vol. 37 Issue 65, p. 217-229. DOI: 10.46398/cuestpol.3865.17.

64. Moh Zali & Ach Maulidi, *Fighting Against Money Laundering*, 5(3) *BRICS Law Journal* 40–63 (2018).

65. Diana Margenovna Sat, Grigory Olegovich Krylov, Kirill Evgenyevich Bezverbnyi, Alexander Borisovich Kasatkin, Ivan Aleksandrovich Korney *Investigation of money laundering methods through cryptocurrency*. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*. 2016. Vol. 83. No. 2. P. 244–254.

66. Баранов Р. О. *Формування та реалізація державної політики запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом*: дис. ... канд. наук з держ. управл.: 25.00.02. Київ, 2018. URL: <http://academy.gov.ua/pages/dop/138/files/cfcd458f-674a-4214-9b2b-ab482f27c990.pdf>. (дата звернення: 02.11.2022)

67. Bondarenko O., Reznik O., Garmash Y., Andriichenko N., Stohova O. (2020) *Participation of Ukraine in International Cooperation against Corruption*. *Amazonia investiga*. Volume 9 Issue 29: 407-416. DOI: <http://dx.doi.org/10.34069/AI/2020.29.05.45>.

68. Резнік О. М. *Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України*: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Суми, 2019. 509 с.

69. Конограй Н. *Форми взаємодії спільних слідчих груп у міжнародному співробітництві під час кримінального провадження*. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2015. № 2. С. 56–65.

70. Даниляк А. В. *Особливості взаємодії органів досудового розслідування України під час спільного розслідування економічних злочинів із правоохоронними органами зарубіжних держав*. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2015. Вип. 3-2. Т. 4. Ч. 2. С. 160–164.

71. Сазонов В. В. Міжнародне співробітництво у сфері кримінологічного забезпечення економічної безпеки України. Право та державне управління. 2019. № 2 (35). Т. 1. С. 125–135.

72. Угода про співробітництво в боротьбі зі злочинами у сфері економіки від 12 квітня 1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_258. (дата звернення: 02.11.2022)

73. Даниляк А. В. Форми взаємодії органів досудового розслідування України з правоохоронними органами зарубіжних держав. Сучасні проблеми адміністративного права та процесу: тези доп. учасників Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 черв. 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, каф. адмін. права і процесу ф-ту № 3. Харків, 2017. С. 202–206.

74. Стеблянюк А. В. Форми взаємодії правоохоронних органів України й інших держав щодо протидії легалізації злочинних доходів. Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф.: у 2 ч. (Суми, 21–22 травня 2020 р.). Суми: Сумський державний університет, 2020. Ч. 2. С. 120–124.

75. Резнік О. М., Полянська Є. А. Реформування органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України враховуючи європейський досвід. Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції: у 2 ч. (м. Суми, 21–22 травня 2020 року) / редколегія: проф. А. М. Куліш, О. М. Резнік. Суми: Сумський державний університет, 2020. Ч. 2. С. 26-28.

76. Oleg M. Reznik, Nadiia S. Andriichenko, Viktor Ya. Konopelskyi, Zhanna V. Zavalna, Tetiana Y. Myronenko. Anti-money laundering: foreign experience of interaction between law enforcement agencies and financial. Revista Gênero & Direito V. 9 - Nº 05 - Ano 2020 – Special Edition. 142-155.

77. Коваленко В. В., Дмитров С. О., Єжов А. В. Міжнародний досвід у сфері запобігання та протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним

шляхом, та фінансування тероризму: монографія. Суми: УАБС НБУ, 2007. 140 с.

78. Steven M. D'Antuono. Combating Money Laundering and Other Forms of Illicit Finance: Regulator and Law Enforcement Perspectives on Reform. 2018. URL: [https://www.banking.senate.gov/imo/media/doc/D'Antuono% 20 Testimony%2011-29-18.pdf](https://www.banking.senate.gov/imo/media/doc/D%27Antuono%20Testimony%2011-29-18.pdf). (дата звернення: 02.11.2022)

79. Горюкова О. В. Основы финансового мониторинга в кредитных организациях: учебн. пособие для магистрантов по направлению подготовки 080300 «Финансы и кредит». М.: Директ-Медиа, 2014. 212 с.

80. Шостко О. Ю. Зарубіжний досвід протидії організованим злочинності у сфері економіки. Збірник наукових праць Харківського Центру по вивченню організованої злочинності спільно з Американським Університетом у Вашингтоні. Вип. 3. Харків: Харківський Центр по вивченню організованої злочинності спільно з Американським Університетом у Вашингтоні, 2002. С. 177–195.

81. Gilles Favarel-Garrigues, Thierry Godefroy, Pierre Lascoumes. Reluctant partners? Banks in the fight against money laundering and terrorism financing in France. Security Dialogue. 2011. 42(2). 179–196.

82. Antoinette Verhage. Great expectations but little evidence: policing money laundering. International Journal of Sociology and Social Policy. 2017. Vol. 37 (7/8). 477–490.

83. Уткіна М.С. Здійснення фінансового моніторингу щодо протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом: зарубіжний досвід. Журнал східноєвропейського права. 2020. № 2. С. 124–129.

84. Задержка финансовых операций и мониторинг банковских счетов. MONEYVAL, 2013. 80 с.

85. Тридід О., Орехова К. Закордонний досвід моніторингу банківських рахунків. Вісник Національного банку України. 2014. № 11. С. 52–58.

86. Стеблянюк А. В. Зарубіжний досвід взаємодії правоохоронних органів з фінансовими установами щодо протидії легалізації злочинних

доходів. Шляхи реформування юридичних наук у європейський простір: теоретико-практичний аспект: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Херсон, 19 травня 2020 р.). Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 143–146.

ДОДАТОК А

Шаблон за версією 01
Затверджено наказом ректора СумДУ
№0327-І від 14.11.2017 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор СумДУ

Карпунша В.Д.

“ ” 20__ р.

АКТ
впровадження (використання) результатів
науково-дослідної роботи (етапу НДР) у навчальний процес

В ході виконання роботи по темі «Розробка методики взаємодії правоохоронних органів України щодо протидії легалізації злочинних доходів» № 0120U100474, яка виконана в період з 01 січня 2020 р. по 20 вересня 2020 р. розроблено монографію Functioning Of The Financial System Of Ukraine / M. S. Utkina // Germany: LAP Lambert Academic Publishing GmbH& Co. KG. 2020. 148 p.

Керівник теми Резнік Олег Миколайович

Комісія в складі:

Голова комісії: завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства, д.ю.н., професор Пахомов В.В.

Члени комісії: доцент кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства, к.ю.н., доцент Ільченко О.М.

викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки, д-р філософії з галузі права, Горобець Н.С.

встановила впровадження в навчальний процес результатів досліджень та місце їх використання при викладанні навчальних дисциплін «Фінансове право», «Адміністративне право».

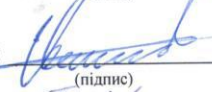

“21” грудня 2020 р.

Голова комісії:

(підпис)

Пахомов В.В.
(прізвище, ініціали)

Члени комісії:

(підпис)

(підпис)

Ільченко О.В.
(прізвище, ініціали)
Горобець Н.С.
(прізвище, ініціали)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
Сумського державного університету
Сергій ЛІСОНОВ
2021 р.

АКТ
впровадження (використання) результатів
науково-дослідної роботи (етапу НДР) у навчальний процес

У ході виконання виконання проєкту 0120U100474 «Розробка методики взаємодії правоохоронних органів України щодо протидії легалізації злочинних доходів» протягом етапу «Вивчення передумов вдосконалення методики взаємодії правоохоронних органів у сфері протидії та боротьби із легалізацією злочинних доходів», яка виконана в період з 01.01.2021 р. по 31.12.2021 р. розроблено монографію Бондаренко О. С. Концепція кримінально-правової протидії корупції: монографія. Суми: СумДУ, 2021. 472 с.

Керівник теми Рєзнік Олег Миколайович

Комісія в складі:

Голова комісії: професор кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства, д.ю.н., професор Сухонос, В. В.

Члени комісії: доцент кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки, к.ю.н., доцент Колеснікова М. В.

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства, к.ю.н., доцент Янішевська К. Д.

встановила впровадження в навчальний процес результатів досліджень та місце їх використання: під час викладання навчальної дисципліни «Кримінальне право».

“12” грудня 2021 р.

Голова комісії

В. В. Сухонос

Члени комісії

М. В. Колеснікова

К. Д. Янішевська

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Національного університету

Сергій ЛІСОНОВ

7 грудня 2022 р.

АКТ
впровадження (використання) результатів
науково-дослідної роботи (етапу НДР) у навчальний процес

У ході виконання виконання проєкту 0120U100474 «Розробка методики взаємодії правоохоронних органів України щодо протидії легалізації злочинних доходів» протягом етапу Розробка нових способів та методів взаємодії правоохоронних органів між собою, з фінансовими установами, іншими юридичними особами у сфері протидії та боротьби із легалізацією злочинних доходів, яка виконана в період з 01.01.2022 р. по 31.12.2022 р. розроблено монографію Кlypa O., Bondarenko O., Utkina M. Administrativ and legal regulation social protection of employees of National Police of Ukraine: monograph Germany: AP Lambert Academic Publishing GmbH & Co. KG. 2022. 145 p.

Керівник теми Рєзнiк Олег Миколайович

Комісія в складі:

Голова комісії: завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства, д.ю.н., доцент Бондаренко О. С.

Члени комісії: доцент кафедри кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства, к.ю.н., доцент Янішевська К. Д.

доцент кафедри кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства, к.ю.н., доцент Ільченко О. В.

встановила впровадження в навчальний процес результатів досліджень та місце їх використання: під час викладання навчальної дисципліни «Основи оперативно-розшукової діяльності».

“07” грудня 2022 р.

Голова комісії

О. С. Бондаренко

Члени комісії

К. Д. Янішевська

О. В. Ільченко